

AVALIK ARVAMUS JA RIIGIKAITSE

Elanikkonna uuring

SISUKORD

Sisukord	2
SISSEJUHATUS	3
METOODIKA KIRJELDUS.....	4
Valim	6
Küsitlus.....	7
Andmetöötlus ja valimivea hinnang	8
Teostajad	9
Teostajad	9
UURINGU TULEMUSED	10
1 Usaldus riigi institutsioonide vastu.....	10
2 Julgeolek maailmas ja tõenäosus, et Eestit tulevikus rünnatakse.....	11
3 Maailma julgeolekut ohustavad tegurid	11
4 Millised jõud suudavad tagada julgeolekut maailmas	12
5 Eesti julgeolekut tagavad tegurid	12
6 Suhtumine NATOga liitumisse	13
7 Informeeritus NATOga liitumise protsessist.....	13
8 Eesti elanikkonna kaitsetahe.....	14
9 Soov Eestist sõjaohu korral lahkuda	16
10 Suhtumine kaitsekulutustesse.....	16
11 Seisukohad riigikaitse korraldamise kohta	17
11.1 Suhtumine sõjaväeteenistuse läbimisse.....	17
11.2 Suhtumine kutselisse sõjaväesse.....	17
12 Suhtumine Eesti sõjaväelaste osalemisesse rahvusvahelistes sõjalistes missioonides.....	18

SISSEJUHATUS

Uuringukeskus Faktum viis perioodil 4. – 14. veebruar 2004. a. Omnibussküsitluse raames läbi uuringu, mis puudutas elanikkonna arvamusi riigikaitse ja NATOga liitumise teemal. Uuringutulemuste omandiõigus kuulub EV Kaitseministeeriumile.

Uuringu eesmärgiks oli selgitada:

- milline on kaitsejõudude usaldusväärsus teiste institutsioonide hulgas;
- millised on hoiakud kaitseväge üldise ülesehituse suhtes (üldine sõjaväekohustus või palgaarmee; väikesed kõrgprofessionaalsed üksused või massiline rahvaarmee);
- kuidas suhtub avalik arvamus Eesti liitumisse NATO-ga;
- milline on Eesti elanikkonna informeeritus riigi kaitsepoliitikast;
- kui pingeliseks peetakse julgeoleku alast situatsiooni maailmas ja mil määral tajutakse ohtu Eestile;
- mida peetakse peamisteks Eesti turvalisuse garantiideks;
- milline on Eesti elanikkonna kaitsetahe;
- kuidas suhtutakse kaitsekulutuste tasemesse;
- kuidas suhtutakse Eesti sõjaväelaste osalemisse sõjalistes missioonides väljaspool Eestit.

Aruande esimeses osas on toodud metoodika kirjeldus, teises osas tulemused, lisas on esitatud joonised, tabeljaotused ja küsimustik.

KOKKUVÕTE

Uuringukeskuse Faktum poolt läbi viidud riigikaitse teemalisest uuringust selgusid alljärgnevad põhitulemused:

- Usaldusväärseimad riigi institutsioonideks on Vabariigi President, piirivalve, Eesti Pank ja kaitsevägi.

Kaitseväge usaldusväärsus on pärast oktoobris aset leidnud langust taastunud varasemal tasemel, seda nii eestlaste kui ka muulaste hinnangutes. Kasvanud on ka Kaitseliidu usaldusväärsus, mis eestlaste hinnangutes pole veel kunagi nii kõrge olnud (68%).

- Maailmas valitsevat olukorda peetakse plahvatusohtlikumaks kui oktoobris - sõjaliste konfliktide ohu suurenemist maailmas peavad lähiaastatel tõenäoliseks 43% vastanutest. Seda, et mõni välisriik võiks võtta Eesti suhtes ette sõjalise agressiooni, peetakse enamiku vastajate poolt siiski ebatõenäoliseks - väga või küllaltki tõenäoline on see vaid 16% küsitletute arvates.
- Peamisteks julgeolekualase ebastabiilsuse loojateks maailmas peetakse rahvusvahelist terrorismi ja organiseeritud kuritegevust.

Stabiilsuse tagajatena hinnatakse kõige enam NATO-t ja ÜRO-d. Kolmandal kohal asub Euroopa Liit. Kui eestlaste jaoks on NATO julgeoleku loojana vaieldamatuks autoriteediks, siis mitte-eestlased paigutavad esikohale ÜRO, NATO-t aga peavad võrdselt oluliseks Euroopa Liidu ja Venemaaga.

- Eesti julgeoleku peamiste tagatiste hulgas on võrreldes varasemate uuringutega toimunud oluline muutus - NATOsse kuulumise järel on oluliselt teiseks tõusnud Euroopa Liit. Kolmanda tegurina märgitakse koostööd ja heanaaberlikke suhteid Venemaaga, mis mitte-eestlaste hinnangus on esikohal. Kuulumist Euroopa Liitu peavad aga eestlased ja mitte-eestlased võrdsel määral oluliseks turvalisuse garantiiks. Balti riikide kaitsealane koostöö, tihedate majandussidemete loomine erinevate maailma riikidega ja tugevate kaitsejõudude olemasolu on olulisust kaotanud.

- Kindlasti või pigem pooldab Eesti NATOga liitumist 69% küsitletutest, liitumisele on kindlasti või pigem vastu 21%. Eesti Vabariigi kodanike seas on NATOga liitumise toetajate osakaal tõusnud 76%-le. NATOga liitumise toetajate osakaal mitte-eestlaste seas on 38%, eestlaste seas aga 83%. Eestlaste toetus ei ole varem kunagi nii kõrge olnud, mitte-eestlaste toetus oli samal tasemel aasta tagasi.
- Oma informeerituse taset NATO-ga liitumise protsessist hindavad väga heaks või pigem heaks 40% küsitletutest. See on võrreldes 2003. aasta veebruari ja juuniga madalam, kuid võrreldes oktoobriga pisut tõusnud.
- Sõjalise vastupanu osutamist võimalikule kallalekippujale peab vajalikuks 71% küsitletutest. Võrreldes eelmise küsitlusega on vähenenud nende vastajate osakaal, kes vastupanu osutamist vajalikuks ei pea – selliseid vastajaid on 23% (oktoobris 31%).

Kui Eestile tungitaks kallale, oleks valmis kaitsetegevuses kindlasti või tõenäoliselt kaasa lööma 70% küsitletutest. Eesti meestest on valmis riiki kaitsma enam kui neli viiendikku.

- Kallaletungi korral sooviks Eestist lahkuda 18% vastanuist, lahkujate seas oleksid peamiselt nooremad vastajad, eriti mitte-eestlaste hulgas.
- Avalikkuse seisukohad kaitsekulutuste küsimuses on püsinud väga pikka aega samal tasemel. Praeguse seisuga peab kaitsekulutuste tõstmist vajalikuks 30%, kaitsekulutuste vähendamist sooviks 14%. 45% leiab, et kulutused tuleks hoida praegusel tasemel.
- Enamik küsitletutest peab kohustuslikku sõjaväeteenistust noormeestele vajalikuks. Seetõttu pooldatakse valdavalt ka üldise sõjaväekohustuse säilimist. Kutselisele sõjaväele üleminekut pooldas 34%, mida on kolme protsendi võrra vähem kui oktoobris. Samas leiab 78% küsitletutest, et Eesti peaks võtma suuna väikesearvulise, hea väljaõppe ja varustusega väekontingendi loomisele.
- Toetus Eesti sõjaväelaste osalemisesse rahvusvahelistes sõjalistes missioonides on kahanenud - soosivalt suhtus sellesse 54%, vastu oli 42%.

METOODIKA KIRJELDUS

Valim

Omnibuss on regulaarselt (kindla ajakava järgi) läbiviidav mitme kliendi uuring, mille üldkogumi moodustavad Eesti Vabariigi alalised elanikud vanuses 15-74 aastat, kokku 1 047 818 inimest (ESA, 01.01.2003.a.).

Planeeritud valimi suurus on 1000 vastajat. Valimi moodustamisel kasutatakse üldkogumi proportsionaalset mudelit piirkondade ja asulatüüpide (linn/maa) lõikes ning mitmeastmelist tõenäosuslikku juhuvalikut.

Esmalt valitakse mudeli alusel valimipunktid - kõigis piirkondades kokku 100. Valimipunktid (täpsusega kuni lähteadressi tasandini) valitakse asula suurusele (elanike arvule) proportsionaalse tõenäosusega. Valiku baasina kasutatakse Rahvastikuregistri aadressloendit.

Seejärel teostatakse vastaja valik – igas valimipunktis 10 inimest.

Vastajate valikul rakendatakse lähteadressi meetodit ja nn „noore mehe reeglit“.

Kirjeldatud meetodil saadud valimit võib üldjoontes nimetada üldkogumit proportsionaalselt esindavaks valimiks, kus iga vastaja esindab võrdset arvu üldkogumi elemente.

Kujunenud valimi sotsiaal-demograafilist struktuuri võrreldakse vastavate näitajatega üldkogumi kohta. Vajadusel teostatakse hinnangute täpsuse tõstmiseks kaalumise.

Vastajate jagunemine sotsiaal-demograafilistes lõigetes on toodud joonisel 1.

Tabel 1. Üldkogum ja planeeritud valim.

Regioon	Asula- tüüp	Üldkogum		Planeeritud valim
		Arv	%	arv
1. Tallinn	Linn	317758	30,33	300
2. Põhja-Eesti (Harju-, Rapla-, Järvamaa)	Linn	56073	5,35	50
	Maa	97152	9,27	90
3. Lääne-Eesti (Hiiu-, Lääne-, Saaremaa)	Linn	67744	6,47	70
	Maa	56147	5,36	50
4. Tartu piirkond (Jõgeva-, Tartumaa)	Linn	92827	8,86	90
	Maa	48725	4,65	50
5. Lõuna-Eesti (Põlva-, Valga-, Võru-, Viljandimaa)	Linn	54722	5,22	50
	Maa	66209	6,32	70
6. Virumaa (Lääne-Viru-, Ida-Virumaa)	Linn	147544	14,08	140
	Maa	42917	4,1	40
Eesti	Kokku	1047818	100	100
	Linn	736668	70,3	70
	maa	311150	29,7	30

Küsitlus

Uuringu läbiviimiseks kasutati *face-to-face* intervjuud vastaja kodus. Küsitlusperiood kestis 4.- 14.02.2004.

Kokku osales uuringu läbiviimisel 72 Uuringukeskus Faktumi küsitlejat, kes olid eelnevalt läbinud koolituse ja lisaks saanud juhised antud uuringu spetsiifika kohta.

Küsitluse käigust annab ülevaate tabel 2.

Tabel 2. Ülevaade küsitlustööst

TULEMUS	Arv	% külastatud aadressidest
Intervjuu	978	45
Sihtrühm puudub	85	4
Kontakt puudub (kedagi pole kodus)	521	24
Sihtrühma kuuluv pereliige pole kodus	50	2
Keelduti kontaktist	251	12
Keeldumine sihtrühmas	278	13
Kokku külastatud aadresse	2163	100
<i>Kokku korduvvisiite</i>	696	32

Pärast küsitluse lõppu, kontrollimaks küsitlustöö kvaliteeti, saadeti välja 150 tagasisidekirja vastajatele.

Küsitlustöö käigus kujunenud valimi sotsiaal-demograafilist struktuuri võrreldi vastavate üldkogumi näitajatega ja hinnangute täpsuse tõstmiseks teostati kaalumise.

Andmetöötlus ja valimivea hinnang

Uuringutulemuste töötlemisel kasutati andmetöötluspaketti SPSS.

Järgnevas tabelis on toodud valimivea piirid proportsioonihinnangul 95% usaldusnivool.

Valimi suurus	50%	48%	40%	35%	30%	25%	20%	15%	10%	5%	3%	2%
10	30,99	30,97	30,36	29,56	28,40	26,84	24,79	22,13	18,59	13,51	10,57	8,68
20	21,91	21,90	21,47	20,90	20,08	18,98	17,53	15,65	13,15	9,55	7,48	6,14
30	17,89	17,88	17,53	17,07	16,40	15,49	14,31	12,78	10,74	7,80	6,10	5,01
40	15,49	15,49	15,18	14,78	14,20	13,42	12,40	11,07	9,30	6,75	5,29	4,34
50	13,86	13,85	13,58	13,22	12,70	12,00	11,09	9,90	8,32	6,04	4,73	3,88
60	12,65	12,65	12,40	12,07	11,60	10,96	10,12	9,03	7,59	5,51	4,32	3,54
70	11,71	11,71	11,48	11,17	10,74	10,14	9,37	8,36	7,03	5,11	4,00	3,28
80	10,96	10,95	10,73	10,45	10,04	9,49	8,77	7,82	6,57	4,78	3,74	3,07
90	10,33	10,32	10,12	9,85	9,47	8,95	8,26	7,38	6,20	4,50	3,52	2,89
100	9,80	9,79	9,60	9,35	8,98	8,49	7,84	7,00	5,88	4,27	3,34	2,74
110	9,34	9,34	9,15	8,91	8,56	8,09	7,47	6,67	5,61	4,07	3,19	2,62
120	8,95	8,94	8,76	8,53	8,20	7,75	7,16	6,39	5,37	3,90	3,05	2,50
130	8,59	8,59	8,42	8,20	7,88	7,44	6,88	6,14	5,16	3,75	2,93	2,41
150	8,00	8,00	7,84	7,63	7,33	6,93	6,40	5,71	4,80	3,49	2,73	2,24
200	6,93	6,93	6,79	6,61	6,35	6,00	5,54	4,95	4,16	3,02	2,36	1,94
300	5,66	5,65	5,54	5,40	5,18	4,90	4,53	4,04	3,39	2,47	1,93	1,58
500	4,38	4,38	4,29	4,18	4,02	3,79	3,51	3,13	2,63	1,91	1,49	1,23
800	3,46	3,46	3,39	3,30	3,17	3,00	2,77	2,47	2,08	1,51	1,18	0,97
1 000	3,10	3,10	3,03	2,95	2,84	2,68	2,48	2,21	1,86	1,35	1,06	0,87

Teostajad

Antud uuringu erinevates etappides osalesid:

Tellijapoolne kontaktisik -	Madis Mikko
Valim -	Helje Proosa
Küsitlustöö juhtimine -	Marge Vainre
Küsimustik ja metoodika -	Juhan Kivirähk
Programmeerimine ja andmetöötlus -	Veiko Vaade
Joonised -	Liis Tuuksam
Aruanne -	Juhan Kivirähk

Kontaktandmed:

OÜ Uuringukeskus Faktum
Pärnu mnt 23 Tallinn 10141
Faktum@faktum.ee, tel 668 4530

UURINGU TULEMUSED

1 Usaldus riigi institutsioonide vastu

Kolm usaldusväärseimat riigi institutsiooni on elanikkonna jaoks Vabariigi President, Piirivalve ja Eesti Pank (joonis 2). Presidenti usaldab täielikult või pigem usaldab 82% küsitletutest, piirivalvet 79% ja Eesti Panka 78%. Neljandal kohal usaldusväärsuselt on Kaitsevägi 75 protsendiga. Täielikult või üldse mitte ei usalda neid institutsioone 13-14% vastanuist.

Võrreldes oktoobris läbi viidud uuringuga on mitmete riigi institutsioonide usaldusväärsus tõusnud, enamikul püsib see endisel tasemel. Pidevalt suurendab oma usaldusväärsust õiguskantsleri institutsioon, mida peab usaldusväärseks juba 70% küsitletutest. Oma endised positsioonid usaldusväärsuses on taastanud Kaitsevägi, mida võrreldes 2003 oktoobriga usaldab 8% rohkem vastanuid.

Vähim usaldust väärivateks institutsioonideks on elanikkonna arvates erakonnad (25%) ja ajakirjandus (42%).

Valitsust ja Riigikogu usaldavad vastavalt 59% ja 57% küsitletutest, ei usalda 38% ja 40%.

Seekordses küsitluses pidas Kaitseväge usaldusväärseks 75% küsitletutest, sh 82% eestlastest ja 60% mitte-eestlastest (joonis 3).

Kaitseliitu pidas usaldusväärseks 59% küsitletutest, mida on 3% rohkem kui oktoobris. Ka Kaitseliidu usaldusväärsus on kõrgem eestlaste seas (68%), mitte-eestlastest usaldab Kaitseliitu 38% ja ei usalda 34% (joonis 4). Eestlaste hinnang Kaitseliidule on püsinud sarnasel tasemel juba 2002. aasta juunist alates.

2 Julgeolek maailmas ja tõenäosus, et Eestit tulevikus rünnatakse

Olukorda maailmas peetakse küllaltki ebastabiilseks – vastajate osakaal, kes peavad sõjaliste konfliktide ohu suurenemist maailmas lähiaastatel tõenäoliseks, on tõusnud oktoobrikuu 34 protsendilt 43 protsendile ([joonis 5](#)). Nende vastajate osakaal, kelle arvates maailm muutub eeloleval aastakümnel turvalisemaks, on langenud 18 protsendilt 13 protsendile.

Mida haritum on vastaja, seda pingelisema ta rahvusvahelist olukorda tajub. Kõrgharidusega vastajatest peavad sõjaliste konfliktide ohu kasvamist maailmas tõenäoliseks enam kui pooled. Noored vaatavad tulevikku optimistlikumalt – alla 20-aastastest usub viiendik, et maailm muutub lähiaastatel turvalisemaks, kolmandik pelgab pingete eskaleerumist.

Seevastu mõne välisriigi sõjalist kallaletungi Eestile peetakse enamiku vastajate poolt ebatõenäoliseks – seda pelgab väga või küllaltki palju vaid 16% küsitletutest ([joonis 6](#)). Eestlaste ohutunne on suurem (19%), mitte-eestlastel väiksem (6%).

Need vastajad, kes leiavad, et eelolev aastakümme saab maailmas olema senisest eaturvalisem, pelgavad keskmisest rohkem ka Eesti pärast. Kuid ka neist peab välisvaenlase kallaletungi tõenäoliseks vaid 21%.

3 Maailma julgeolekut ohustavad tegurid

Peamisteks ohtudeks maailma julgeolekule peetakse rahvusvahelist terrorismi ja organiseeritud kuritegevust ([joonis 7](#)).

Olulisuselt kolmandana peetakse julgeolekualase stabiilsuse ohustajaks kontrolli kadumist massihävitusrelvade üle.

Järgnevad erinevuste süvenemine rikaste ja vaeste riikide heaolus, USA domineeriv roll maailmas ning küsimustikus loetletud ohtudest viimasena Venemaa ebademokraatlik areng.

Neist vastajatest, kes arvasid, et ees seisev aastakümme saab maailmas olema konfliktiderohkem, peab 74% kõige ohtlikumaks just rahvusvahelist terrorismi. Seevastu need vastajad, kelle arvates maailm muutub turvalisemaks, pelgavad kõige enam kontrolli kadumist massihävitusrelvade üle (70%).

4 Millised jõud suudavad tagada julgeolekut maailmas

Kõige olulisemaks maailma julgeolekut tagavaks organisatsiooniks peetakse NATO-t (kindlasti 48%, mõningal määral 39%). Olulisuselt järgnevad ÜRO (37% ja 47%) ja Euroopa Liit (25% ja 56%) (joonis 8).

NATO on selgelt esikohal eestlaste hinnangutes (kindlasti 57%, mõningal määral 36%). Mitte-eestlaste arvates on tähtsaimaks stabiliseerivaks jõuks ÜRO (38% ja 43%). NATO on mitte-eestlaste hinnangutes olulisuselt võrdsel tasemel Euroopa Liidu ja Venemaaga.

Tervikuna aga peetakse Venemaad stabiliseerivaks jõuks kõige vähem (kindlasti mitte – 33%), järgnevad Ameerika Ühendriigid (23%).

5 Eesti julgeolekut tagavad tegurid

Kaheks kõige olulisemaks Eesti julgeoleku tagamiseks peetakse endiselt kuulumist NATOsse (59%), mille olulisus on võrreldes oktoobrikuise küsitlusega 9 protsendi võrra tõusnud (joonis 9). Eestlastest peab NATOsse kuulumist Eesti peamiseks julgeolekugarantiiks 74%, mitte-eestlastest vaid neljandik.

Võrreldes varasemate uuringutega on elanikkonna suhtumistes leidnud aset oluline muutus – olulisuselt teiseks julgeolekugarantiiks peetakse Eesti kuulumist Euroopa Liitu (48%). Koostööd ja heanaaberlikke suhteid Venemaaga peetakse küll sama oluliseks kui oktoobris (45%), kuid need on jäänud olulisuselt kolmandale kohale.

Mitte-eestlaste hulgas peetakse häid suhteid Venemaaga endiselt peamiseks turvalisuse garantiiks (64%), kuid EL rolli tähtsustatakse eestlastega samal määral. Kolmandal kohal on mitte-eestlaste hinnangul majandussidemed erinevate maailma riikidega ja kõrge elatustase.

Ülejäänud julgeolekutegurite olulisus on võrreldes oktoobriga langenud: Balti riikide kaitsealast koostöö 38 protsendilt 28%-le, tihedate majandussidemete loomine erinevate maailma riikidega 31-lt 28%-le, tugevad kaitsejõud (29-lt 24%-le).

6 Suhtumine NATOga liitumisse

NATOga liitumist pooldab kindlasti või pigem 69% (oktoobris 66%) elanikkonnast, liitumise vastaseid on 21% (26%). Eestlastest toetab NATOga liitumist rekordiline 83% (81%), mitte-eestlastest 38% (33%) (joonis 10).

Eesti Vabariigi kodanike seas on NATOga liitumise toetajaid 75% (72%) (joonis 10A).

Vastanute hinnangud sotsiaal-demograafiliste gruppide lõikes on toodud joonisel 10.

Eestlaste seas on toetus NATOga liitumisele ühtlaselt kõrge, keskmisest eristub oluliselt vaid kõrgharidusega vastajate ülisuur toetus (93%) liitumisele.

Mitte-eestlastest toetavad NATOga liitumist keskmisest enam alla 20 aastased (62%) ja 30 – 39 aastased (47%) vastajad. Arvestades, et esimesse vanusegruppi kuuluvad valdavalt õpilased, on toetus NATO-le keskmisest kõrgem põhiharidusega (45%) vastajate hulgas. Kõrgharidusega vastajatest toetab NATOga liitumist 42%, kuid selle vastaseid on 46%.

7 Informeeritus NATOga liitumise protsessist

4% küsitletutest hindavad oma informeeritust Eesti NATOga liitumise protsessi osas väga heaks, 36% pigem heaks (joonis 11). Seega on võrreldes oktoobriga informeerituse tase pisut paranenud, kuid seda hinnatakse endiselt madalamaks kui 2003. aasta veebruaris ja juunis (joonis 11A).

Eestlased peavad end oluliselt paremini informeerituteks kui mitte-eestlased (vastavalt 46% ja 26%).

Parem on informeeritud meeste ja kõrgema haridusega vastajate hulgas. Eestlastest on paremini informeeritud kõige vanemad, mitte-eestlastest kõige nooremad vastajad.

Mida paremini on vastaja informeeritud, seda rohkem ta toetab NATO-ga liitumist.

Tabel 1. Suhtumine NATO-ga liitumisse sõltuvalt vastanute hinnangust oma informeeritusele, %

	EESTLASED		MITTE-EESTLASED	
	Hästi informeeritud	Halvasti informeeritud	Hästi informeeritud	Halvasti informeeritud
NATO poolt	93	77	51	33
NATO vastu	7	18	39	43
<i>ei oska öelda</i>		5	10	24

8 Eesti elanikkonna kaitsetahe

Elanikkonna kaitsetaht uuritakse kahe erineva küsimuse abil.

Üks neist mõõdab, mil määral tunnistavad vastajad vajadust Eestit sõjaohu korral kaitsta: *"Kui Eestit peaks ründama mõni riik, kas me peaksime igal juhul osutama relvastatud vastupanu – ka siis, kui lõpptulemus ei ole meile selge?"*

Teine küsimus mõõdab vastaja isiklikku valmisolekut kaitsetegevuses kaasa lüüa: *Kui Eestile tungitaks kallale, kas oleksite valmis oma võimete ja oskuste kohaselt osalema kaitsetegevuses?*

Sõjalise vastupanu osutamist võimalikule kallalekippujale peab vajalikuks 71% küsitletutest ([joonis 12](#)), mis on seniste uuringute kõrgeim tase. Oktoobris oli selliseid vastajaid 64%. Vastupanu osutamist ei pea vajalikuks 23% küsitletutest.

Suurem on vastupanu osutamist vajalikuks pidavate vastajate osakaal meeste ning alg- ja põhiharidusega vastajate hulgas. Eestlastest peavad vastupanu osutamist keskmisest rohkem vajalikuks ka kõrgharidusega ja alla 30-aastased vastajad.

Kui Eestile tungitaks kallale, oleks valmis kaitsetegevuses kindlasti või tõenäoliselt kaasa lööma 70% küsitletutest (oktoobris 66%) ([joonis 13](#)).

Jällegi on suurem valmisolek meeste, kõrgharidusega ja nooremate vastajate hulgas.

Eestlaste kaitsetahe on mitte-eestlaste omast mõnevõrra kõrgem: kindlasti või tõenäoliselt on valmis riigikaitstes osalema vastavalt 73% ja 63% küsitletutest, vastupanu osutamist peab vajalikuks 73% ja 64%.

Mitte-eestlastest kodanikest on riigikaitstes valmis osalema 65%, vastupanu peab vajalikuks 66%. Mittekodanike kaitsetahe on keskmisest madalam – osalemisvalmidus on 59%, vastupanu peab vajalikuks 62%.

Mitte-eestlaste seas on ka rohkem „ei oska öelda“ vastanuid.

Kuna praktilises riigikaitstes on olulisem eelkõige meeste kaitsevalmidus, vaatame allpool seda erinevate vanusegruppide lõikes.

Tabel 2. Meeste valmisolek osaleda kaitsetegevuses

(kindlasti või tõenäoliselt %)

	KOKKU	15-19 aastased	20-29 aastased	30-39 aastased	40-49 aastased	50-59 aastased	60-74 aastased
eestlased	84	94	88	77	90	84	78
mitte-eestlased	69	85	55	77	68	78	67

Eesti meeste seas on kaitsetahe kõrge praktiliselt kõigis vanusegruppides, va kõige vanemad vastajad ja vanusegrupp 30 – 39 aastani.

Mitte-eestlastest on kõige vähem valmis riigikaitstes kaasa lööma 20 – 29 aastased vastajad.

Nendest vastajatest, kes on läbinud teenistuse Eesti kaitseväes, on valmis kaitsetegevuses osalema 88%, vastupanu osutamist võõrriigi kallaletungi korral peab vajalikuks 79%.

9 Soov Eestist sõjaohu korral lahkuda

Võrreldes oktoobrikuise küsitlusega on sõjaohu korral Eestist lahkuda soovijate osakaal mõnevõrra tõusnud. Kallaletungi korral üritaks Eestist kindlasti või tõenäoliselt lahkuda 18% küsitletutest (oktoobris 13%), kindlasti ei lahkuks 42% (oktoobris 49%) (joonis 14).

Eestlaste hulgas oleks lahkujaid 15% (10%), mitte-eestlaste seas 24% (19%).

Peamiselt oleks lahkujateks alla 40-aastased vastajad.

Tabel 3. Soov sõjaohu korral Eestist lahkuda (kindlasti või tõenäoliselt %)

	KOKKU	15-19 aastased	20-29 aastased	30-39 aastased	40-49 aastased	50-59 aastased	60-74 aastased
eestlased	15	38	18	26	11	8	2
mitte-eestlased	24	25	45	31	16	20	15

10 Suhtumine kaitsekulutustesse

Nende vastanute osakaal, kes peavad vajalikuks hoida kaitsekulutusi praegusel tasemel, on juba 2002. aasta oktoobrist saadik püsinud muutumatuna (45%). (joonis 15).

30 protsenti vastanutest peab vajalikuks kaitsekulutusi tõsta, seda on mõnevõrra vähem kui eelmistes küsitlustes. Kuid samas pole kasvanud ka kaitsekulutuste vähendamist soovijate osakaal (14%), vaid suurenenud on „ei oska öelda“ vastanute hulk.

Nii eestlaste kui muulaste seas on ülekaalus inimesed, kes peavad kaitsekulutuste säilitamist praegusel tasemel parimaks võimalikuks variandiks.

Eestlastest peab kaitsekulutuste vähendamist vajalikuks vaid 11%. Kaitsekulutuste vähendamise soovijaid on mitte-eestlaste seas poole enam (21%) kui eestlaste hulgas.

Kaitsekulutuste suurendamise pooldajaid on keskmisest enam eestlaste hulgas 34%. Võrreldes oktoobriga on aga nende osakaal märgatavalt vähenenud (41%). Mitte-eestlastest peab kaitsekulutuste suurendamist vajalikuks vaid viiendik (19%).

11 Seisukohad riigikaitse korraldamise kohta

11.1 Suhtumine sõjaväeteenistuse läbimisse

Enamik Eesti elanikkonnast peab sõjaväeteenistuse läbimist noormeeste jaoks kindlasti (62%) või pigem (28%) vajalikuks (joonis 16).

Kõige veendunud on üldise sõjaväekohustuse vajalikkuses üle 50-aastased küsitatud. Ent ka nooremates vanusegruppides ei ületa sõjaväeteenistuse täiesti või pigem mittevajalikuks pidajate osakaal üle 13 protsendi.

11.2 Suhtumine kutselisse sõjaväesse

Vastavalt peetakse enamiku küsitletute poolt vajalikuks ka üldise sõjaväekohustuse säilimist - seda pooldab 60% küsitletutest. Kutselisele sõjaväele üleminekut toetab kolmandik. Võrreldes oktoobriga on toetus kutselisele sõjaväele kolme protsendi võrra langenud (joonis 17).

Kui eestlastest peab kohustuslikku sõjaväeteenistust vajalikuks 65%, siis mitte-eestlaste seas on üldise sõjaväekohustuse ja kutselise sõjaväe pooldajaid peaaegu võrdselt: vastavalt 47% ja 44%.

Neist vastajatest, kes on ise käinud Eesti kaitseväes, toetab üleminekut kutselisele sõjaväeteenistusele 47 protsenti.

Ent kui küsimus püstitada selliselt, kas Eestile oleks vaja rohkem väikese arvulist, hästi varustatud ja kaasaegse väljaõppega väekontingenti või rohkearvulist rahvaväge, siis kaldub elanikkonna eelistus selgelt esimese võimaluse kasuks (78%) (joonis 18).

Seega tuleks avalikkuse arvates orienteeruda küll paremale väljaõppele ja tehnilisele varustatusele, kuid seejuures säilitada üldine sõjaline väljaõpe.

12 Suhtumine Eesti sõjaväelaste osalemisesse rahvusvahelistes sõjalistes missioonides

Toetus Eesti sõjaväelaste osalemisele rahvusvahelistes sõjalistes missioonides on mõnevõrra vähenenud. Seda toetab 54% (oktoobris 58%) vastanutest, 42% (36%) on sellele aga pigem või täielikult vastu (joonis 19).

Seisukohad erinevad oluliselt sõltuvalt vastaja emakeelest. Eestlastest toetab missioonidel osalemist 62% (36% on vastu), mitte-eestlastest vaid 36% (vastu 59%).

Eesti sõjaväes käinud meestest peab missioonidel käimist vajalikuks 76%.

Riigikogus esindatud erakondade poolehoidjatest kalduvad missioonides osalemist toetama Reformierakonna, Isamaaliidu, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna ja Res Publica valijad, Eesti osalemise vastu on rohkem Rahvaliidu ja Keskerakonna pooldajad.

Tabel 4. Kas Eesti kaitsejõud peaksid osalema sõjalistes operatsioonides? (erakondliku sümpaatia lõikes)

	Kesk- erakond	Rahvaliit	Reformi- erakond	Isamaaliit	Res Publica	Möödukad
Jah	46%	49%	71%	75%	69%	66%
Ei	52%	48%	28%	21%	31%	34%
Ei oska öelda	4%	3%	1%	4%	0%	0%

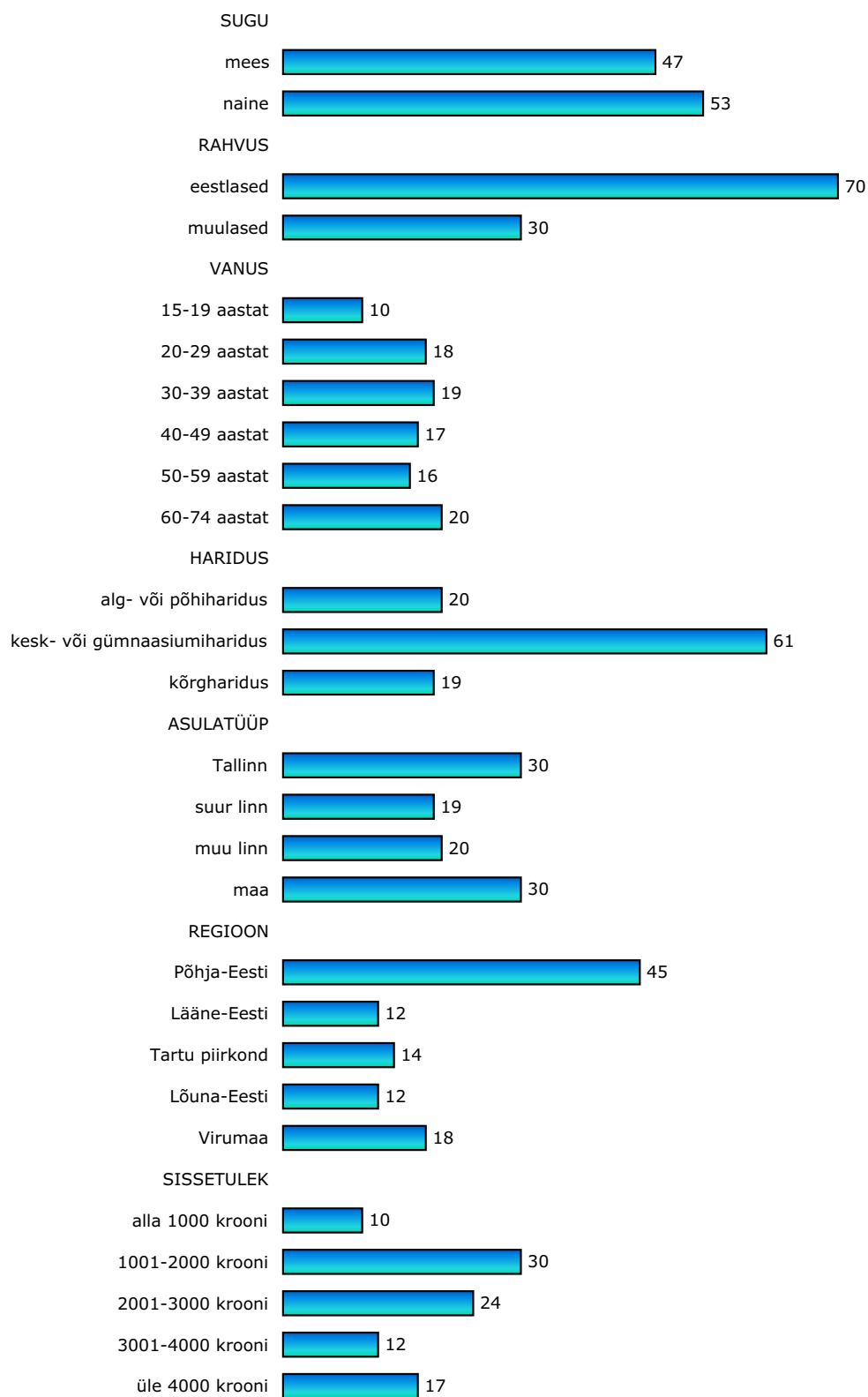
Valimisealised kodanikud

LISAD

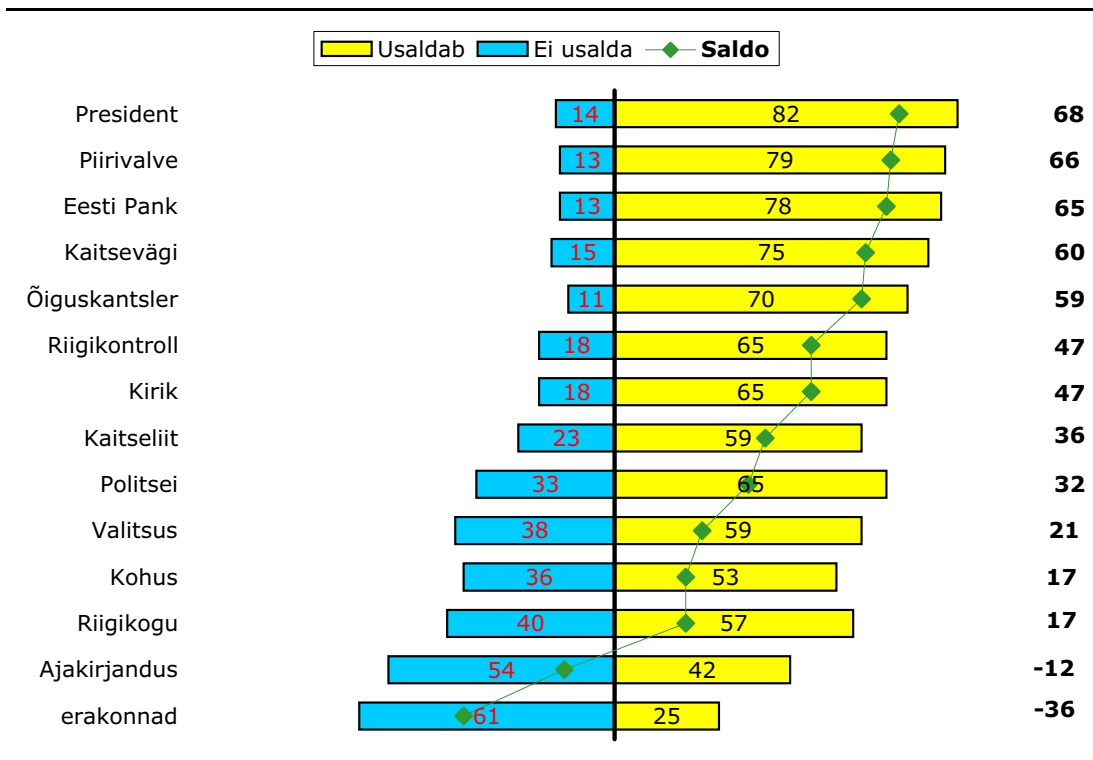
Joonised

Andmetabelid

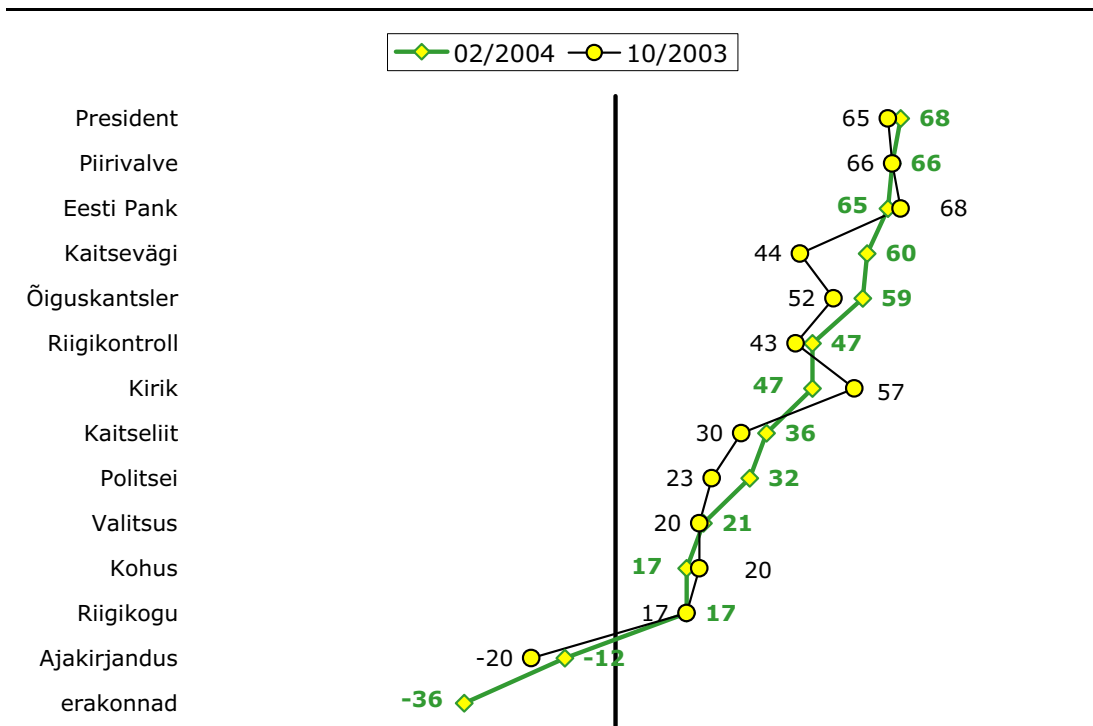
Ankeet

Vastanute struktuur
%, n=978

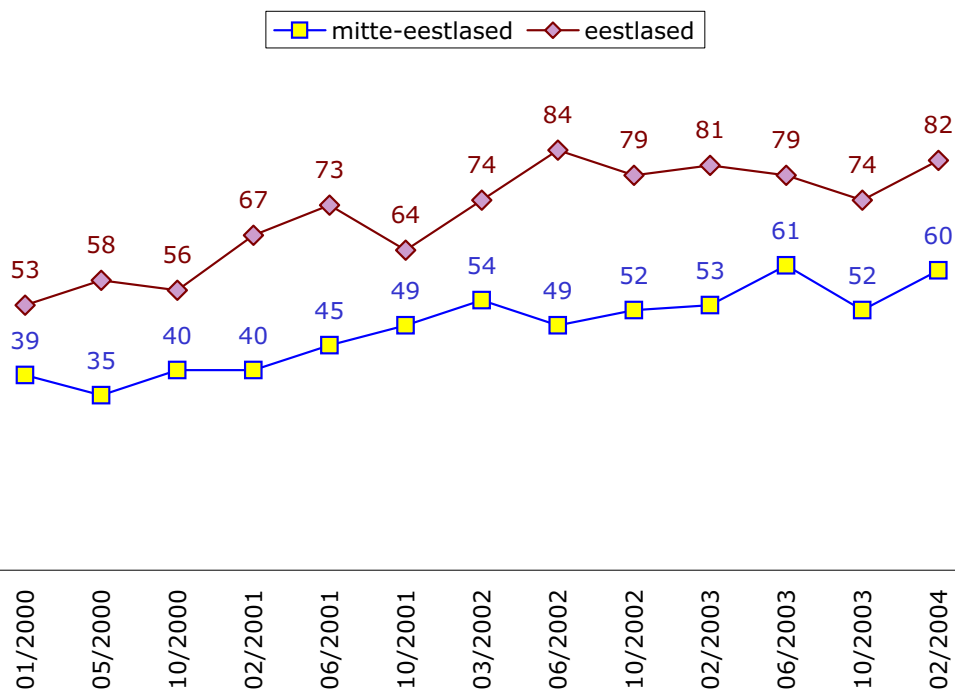
Institutsioonide usaldamine %, n=978

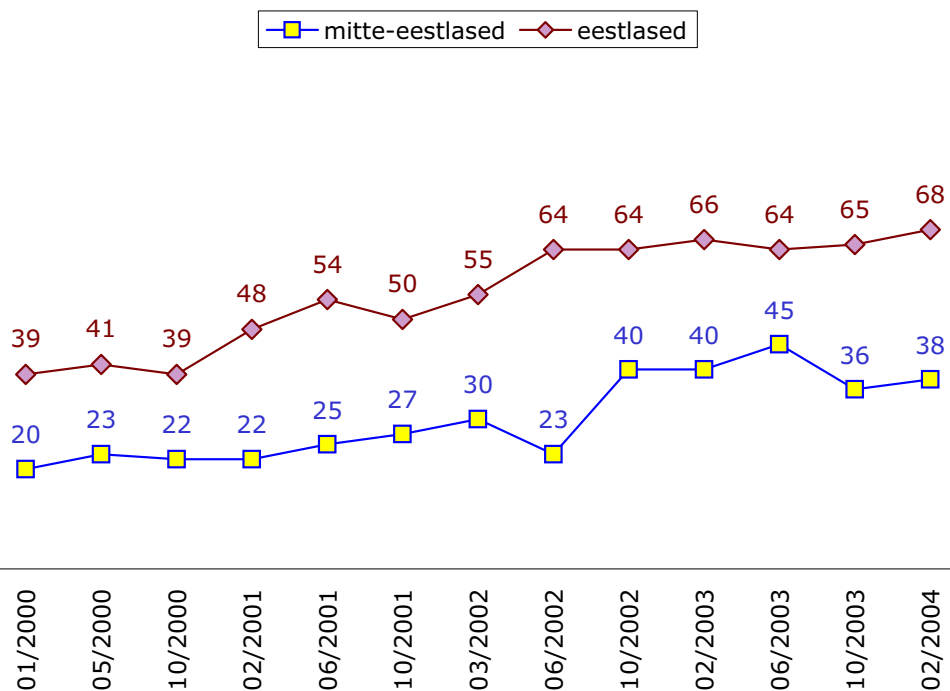
Võrdlus 10/2003-ga saldo, %

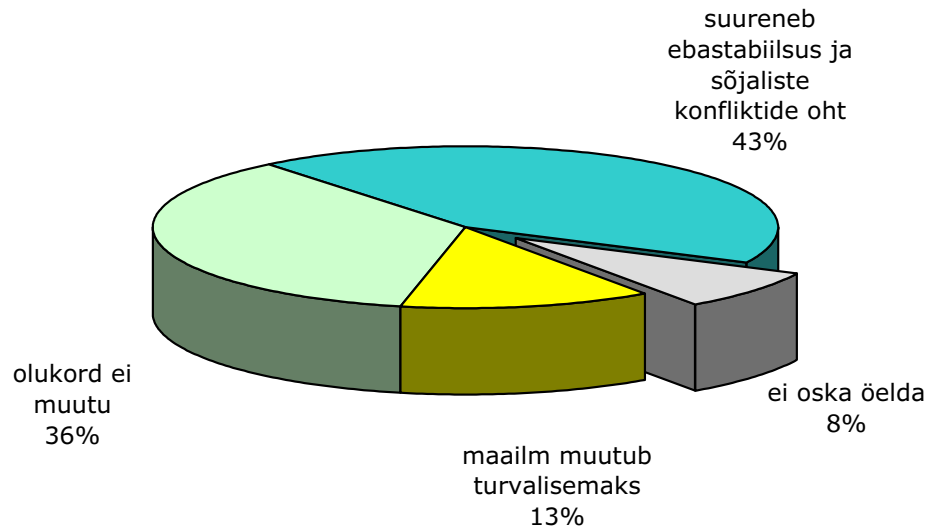
**Kaitseväe usaldusväärsus ajas
täiesti ja pigem usaldajad, %**

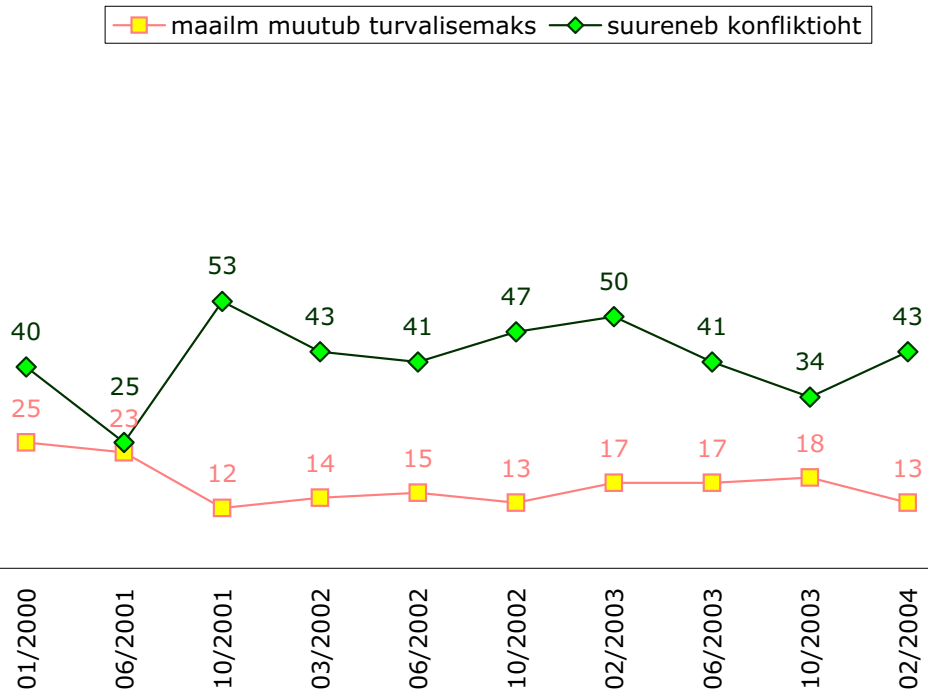
**Kaitseliidu usaldusväärsus ajas
täiesti ja pigem usaldajad, %**

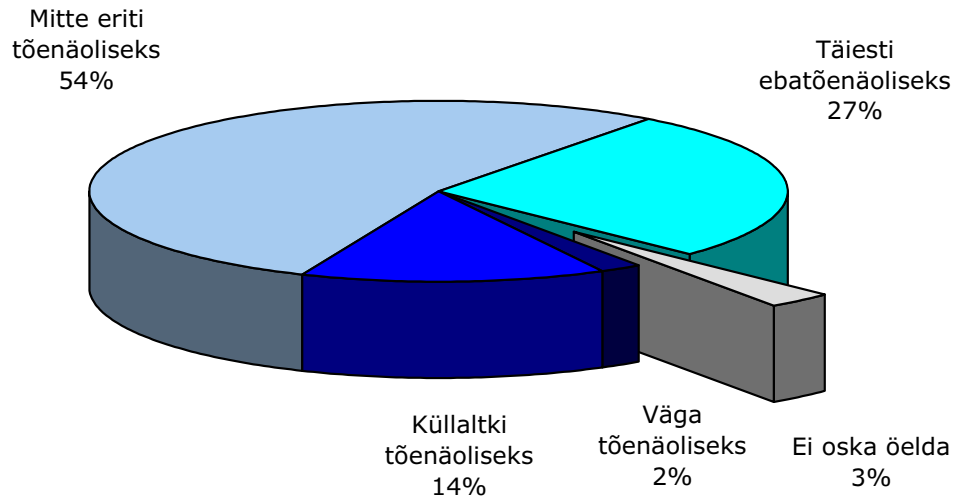
Julgeolek maailmas
n=978, %

Muutus ajas
%

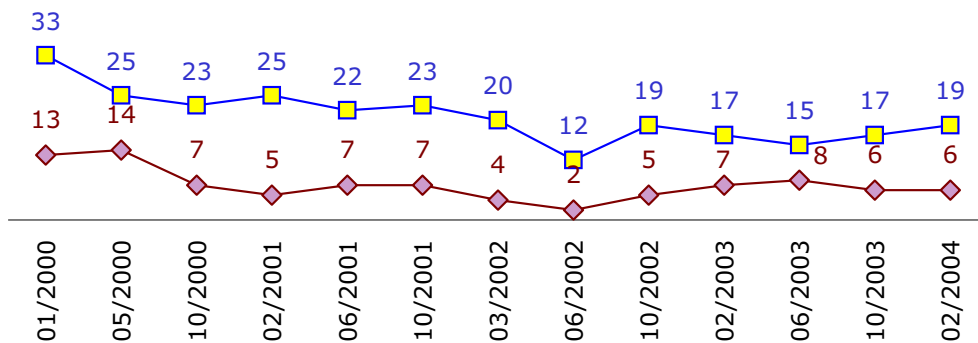

Tõenäosus, et Eestit ründab mõni teine riik
n=978, %

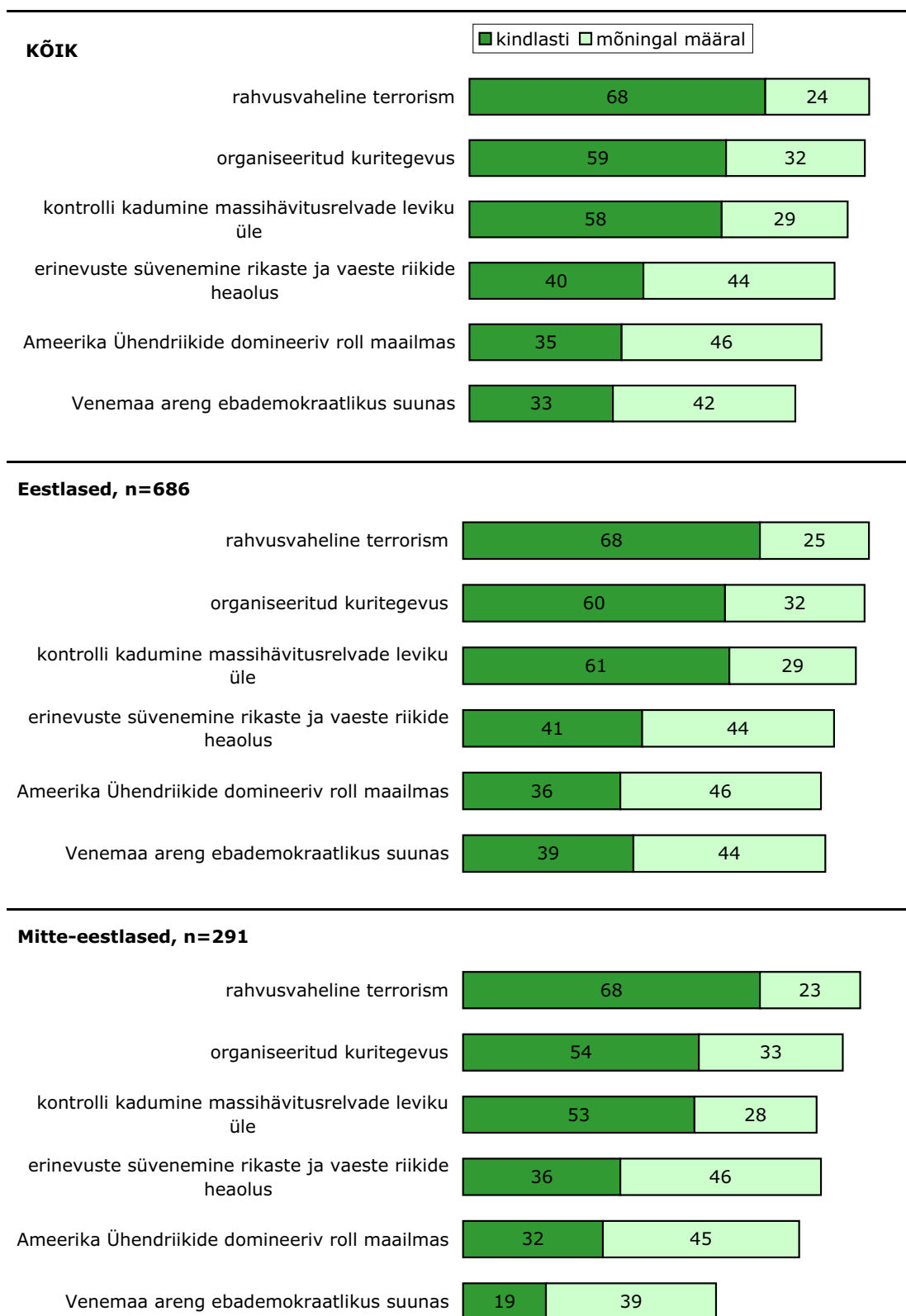

Muutus ajas
väga ja küllaltki tõenäoline, %

■ eestlased   ◆ mitte-eestlased

Julgeolekualase ebastabiilsuse mõjutajad n=978, %

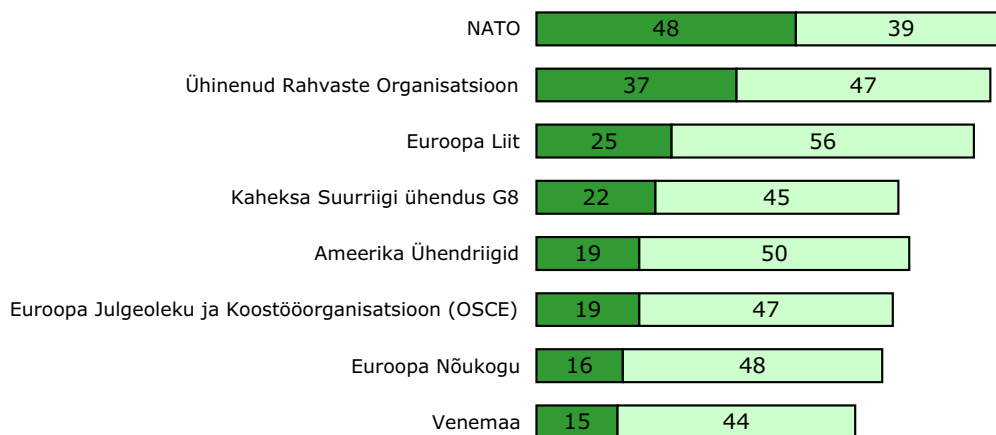

Julgeolekualase stabiilsuse tagajad

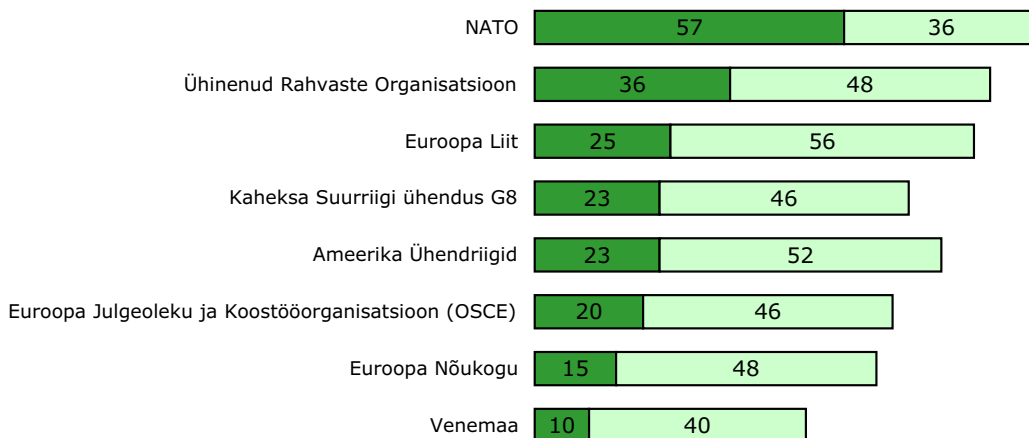
n=978, %

KÕIK

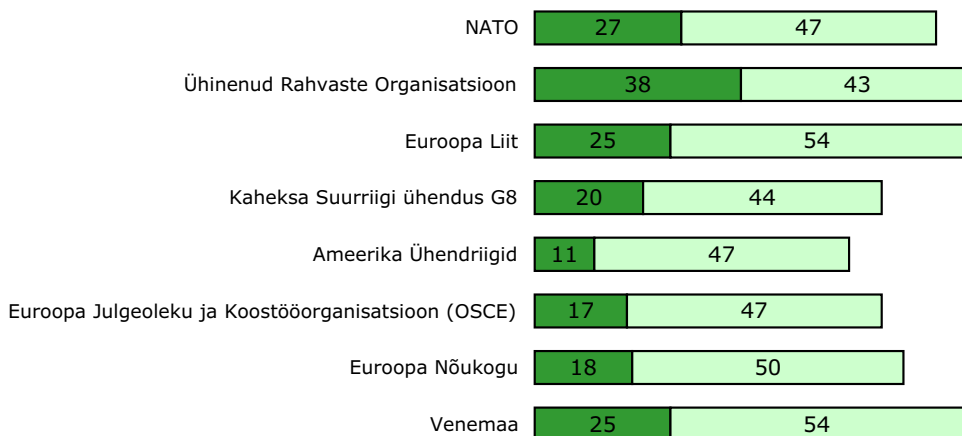
■ kindlasti □ mõningal määral

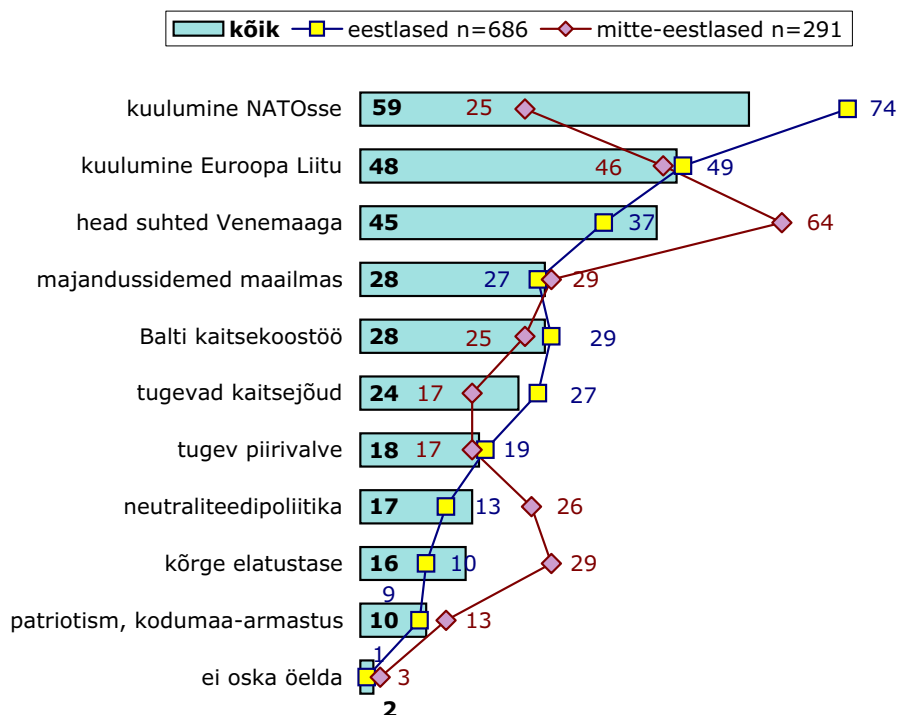
Eestlased, n=686

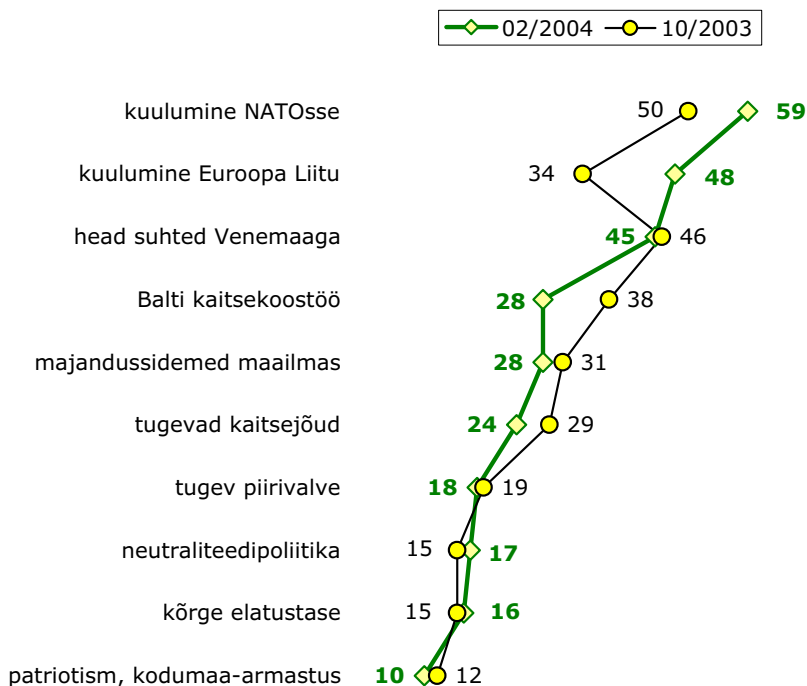
Mitte-eestlased, n=291

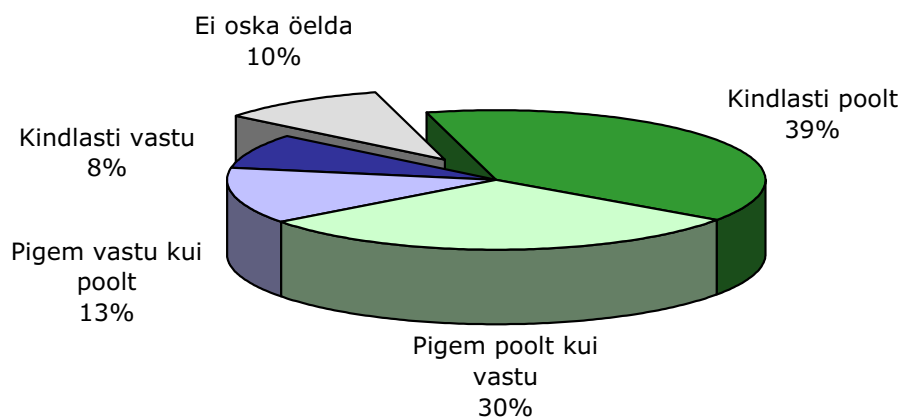
Eesti julgeoleku garantiid n=978, %

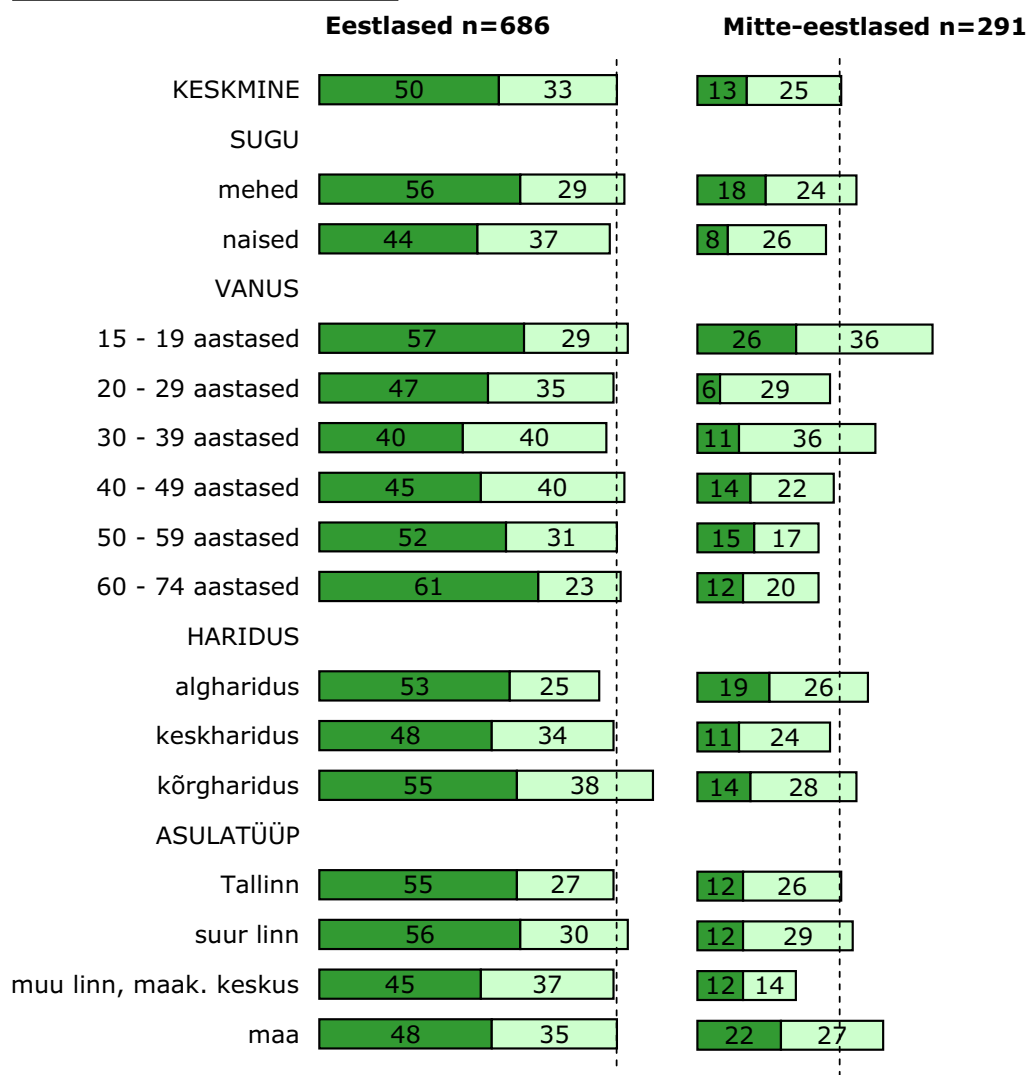
Võrdlus 10/2003-ga %

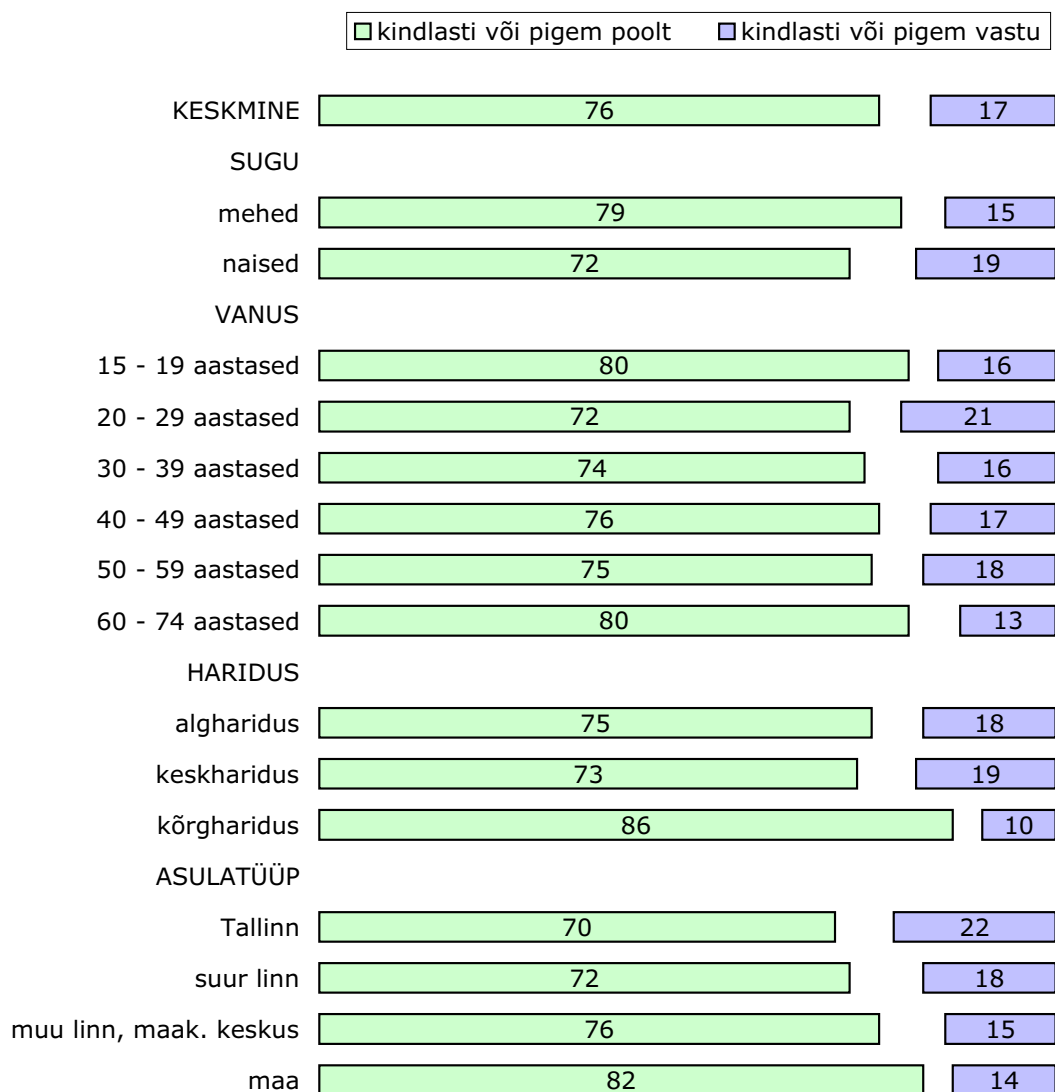
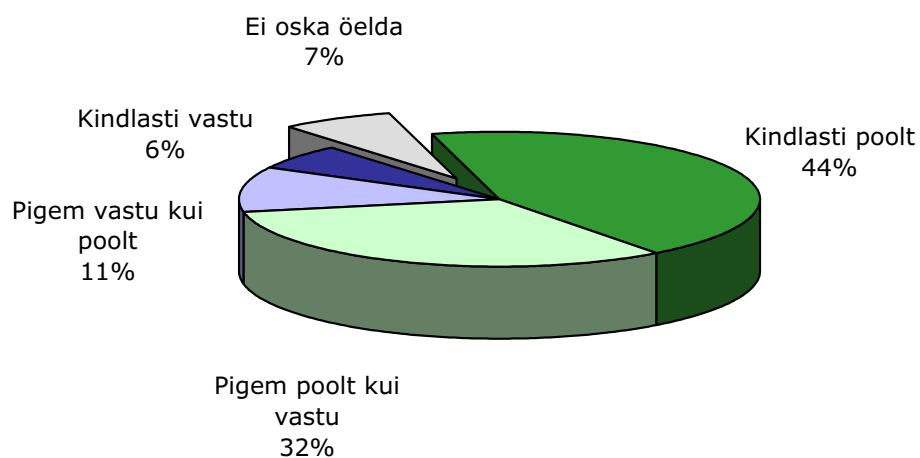
Suhtumine NATOga liitumisse
n=978

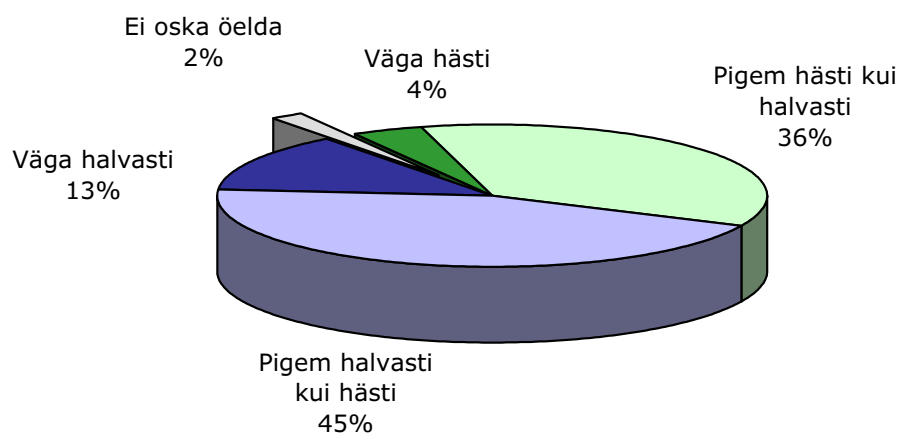
■ kindlasti poolt □ pigem poolt

Eesti kodanike suhtumine NATOga liitumisse
n=820

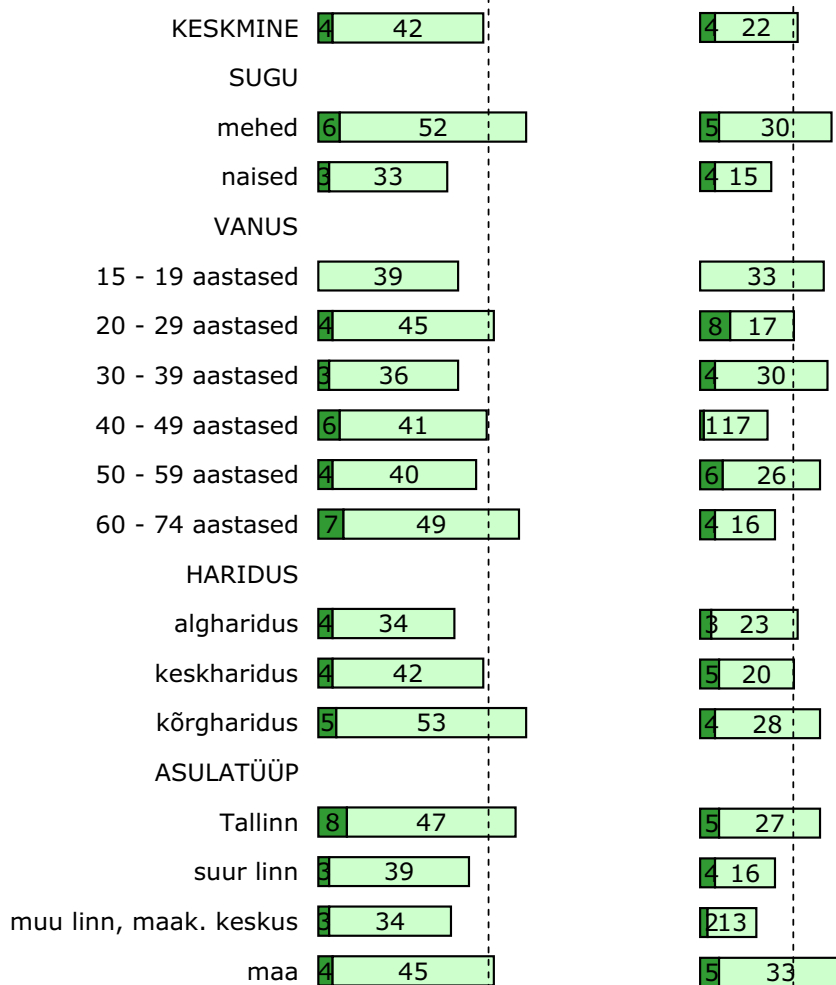
Informeeritus NATOga liitumisest
n=978

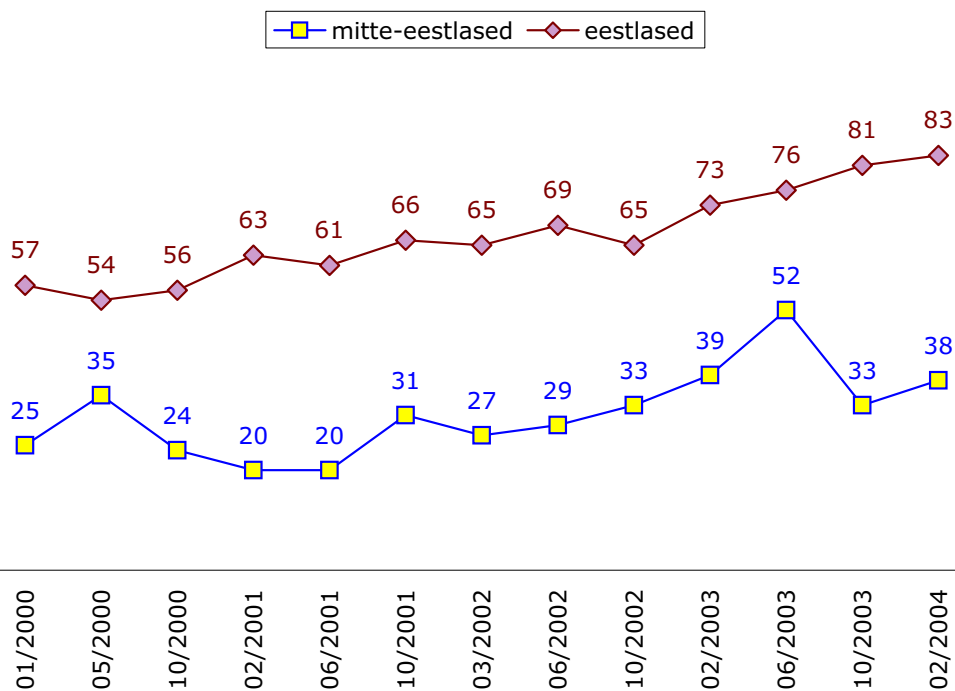
■ väga hästi □ pigem hästi kui halvasti

Eestlased n=686

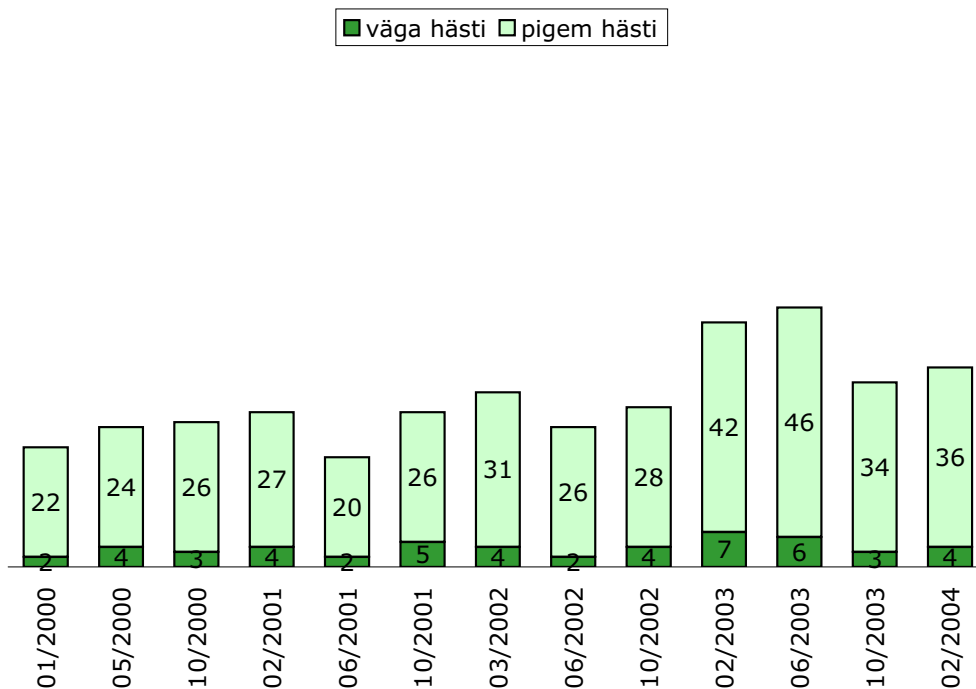
Mitte-eestlased n=291

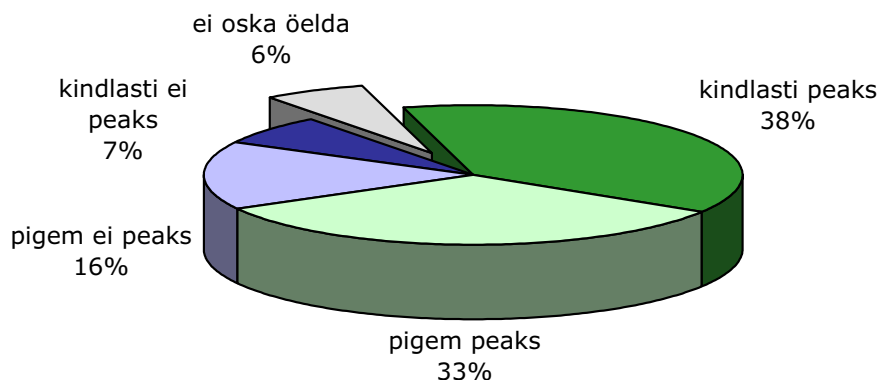
**NATOga liitumise pooldajate osakaal ajas
kindlasti ja pigem poolt, %**

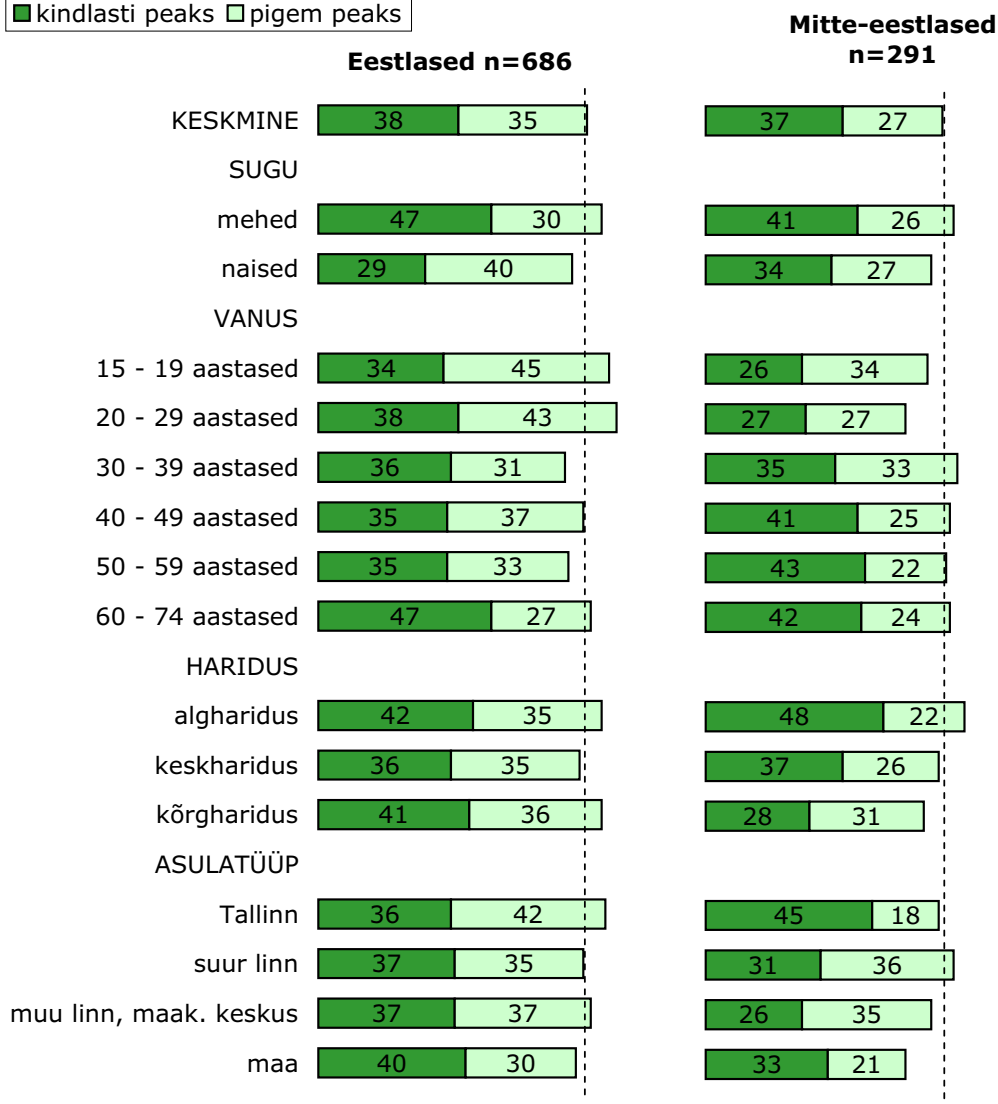
**NATOga liitumise protsessiga hästi informeeritute osakaal ajas
%**

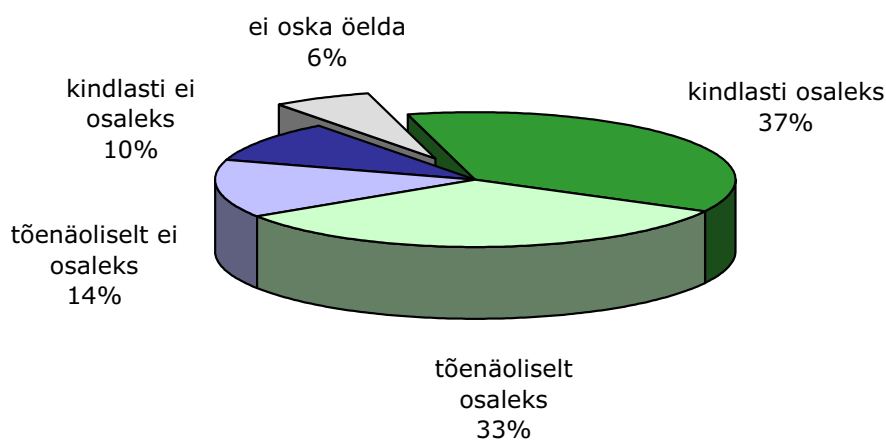
Relvastatud vastupanu osutamise vajalikkus rünnaku korral
n=978, %

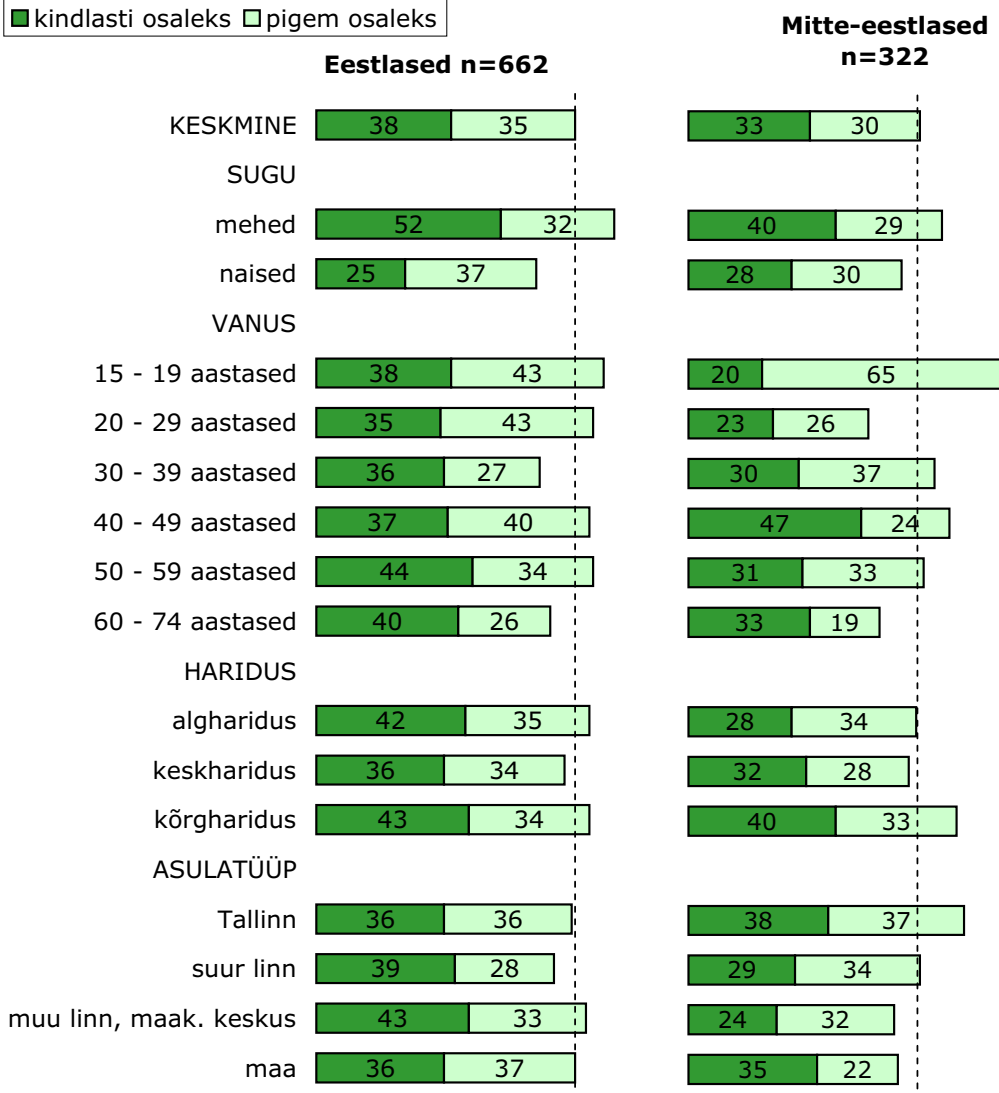
■ kindlasti peaks □ pigem peaks

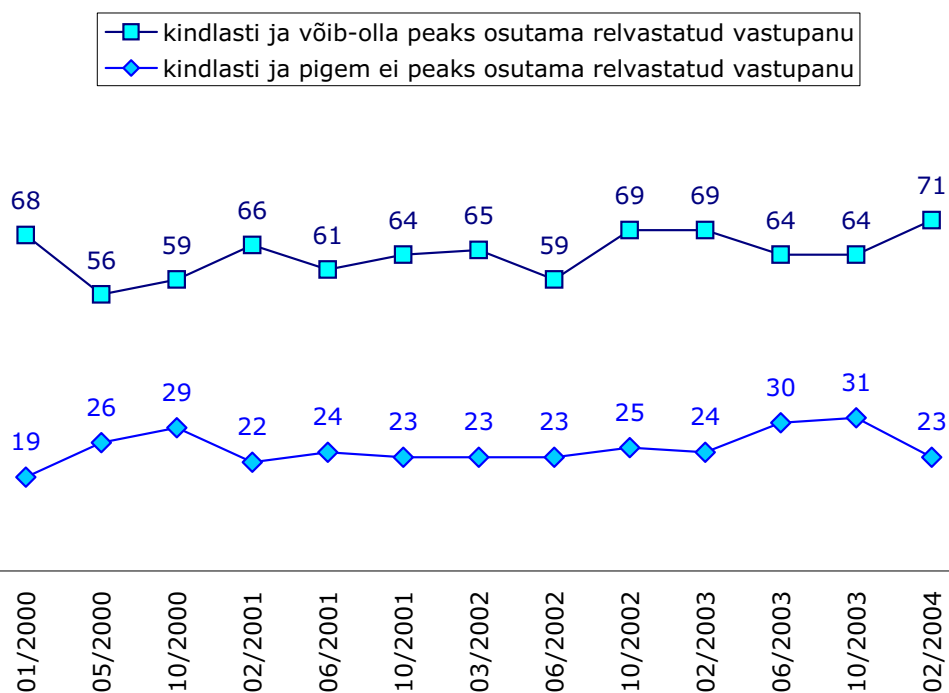
Valmisolek osaleda kaitsetegevuses, kui Eestile tungitakse kallale
n=978, %

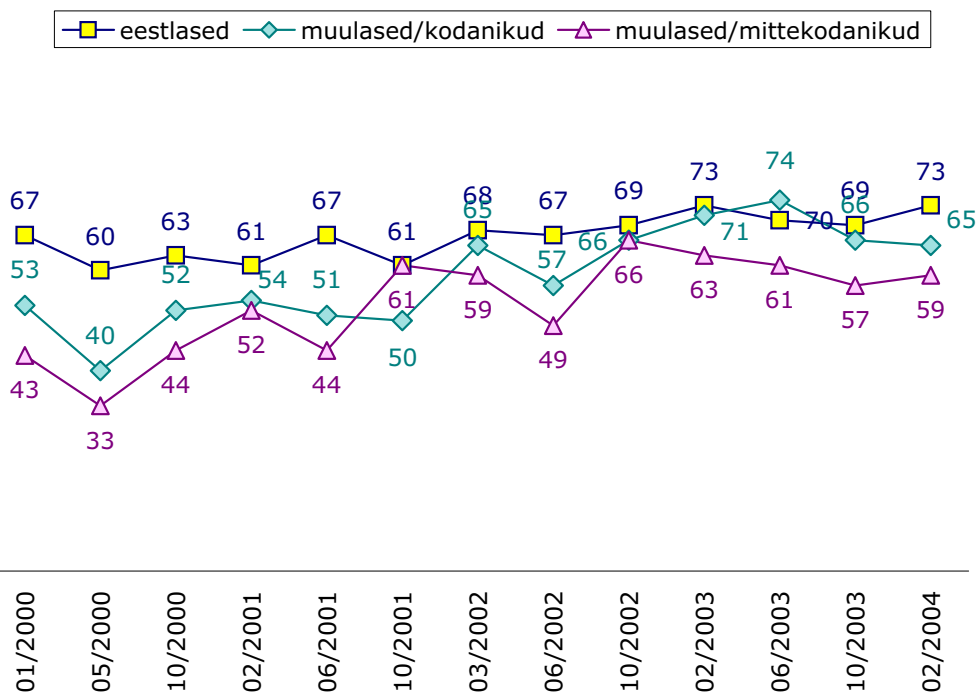
■ kindlasti osaleks □ pigem osaleks

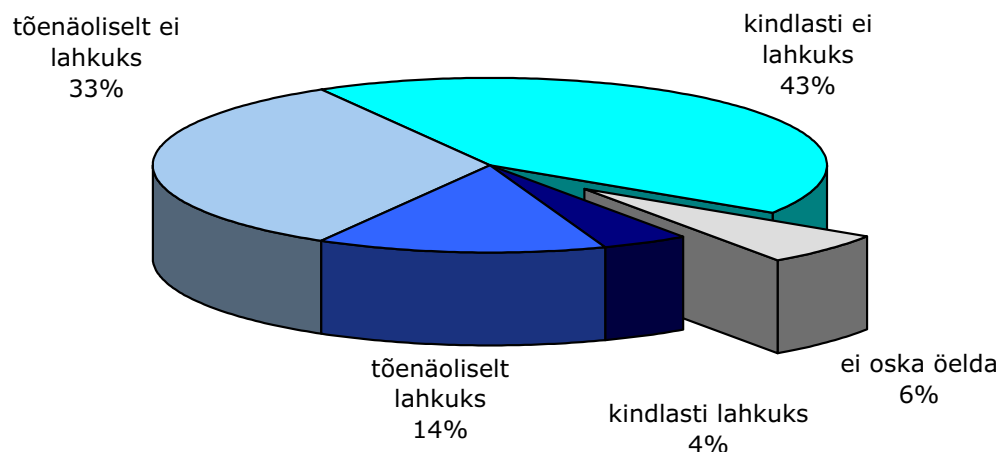
Rünnaku korral relvastatud vastupanu osutamise pooldajate ja vastaste osakaalu muutus ajas, %

Osaleksid kaitsetegevuses, kui Eestile tungitakse kallale kindlasti ja tõenäoliselt osaleksid, %

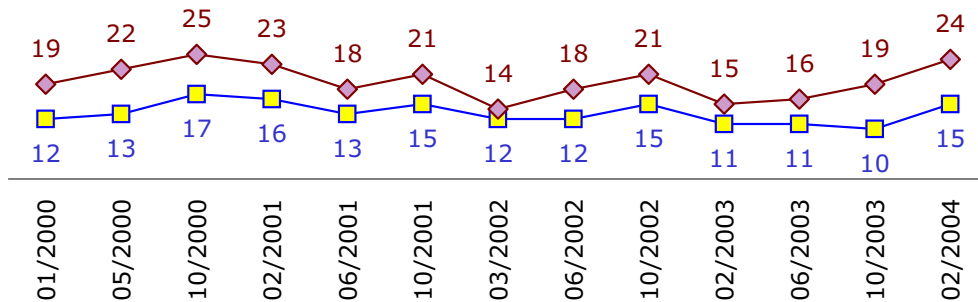

Eestist lahkumise tõenäosus, juhul kui Eestile tungitakse kallale
 n=978, %

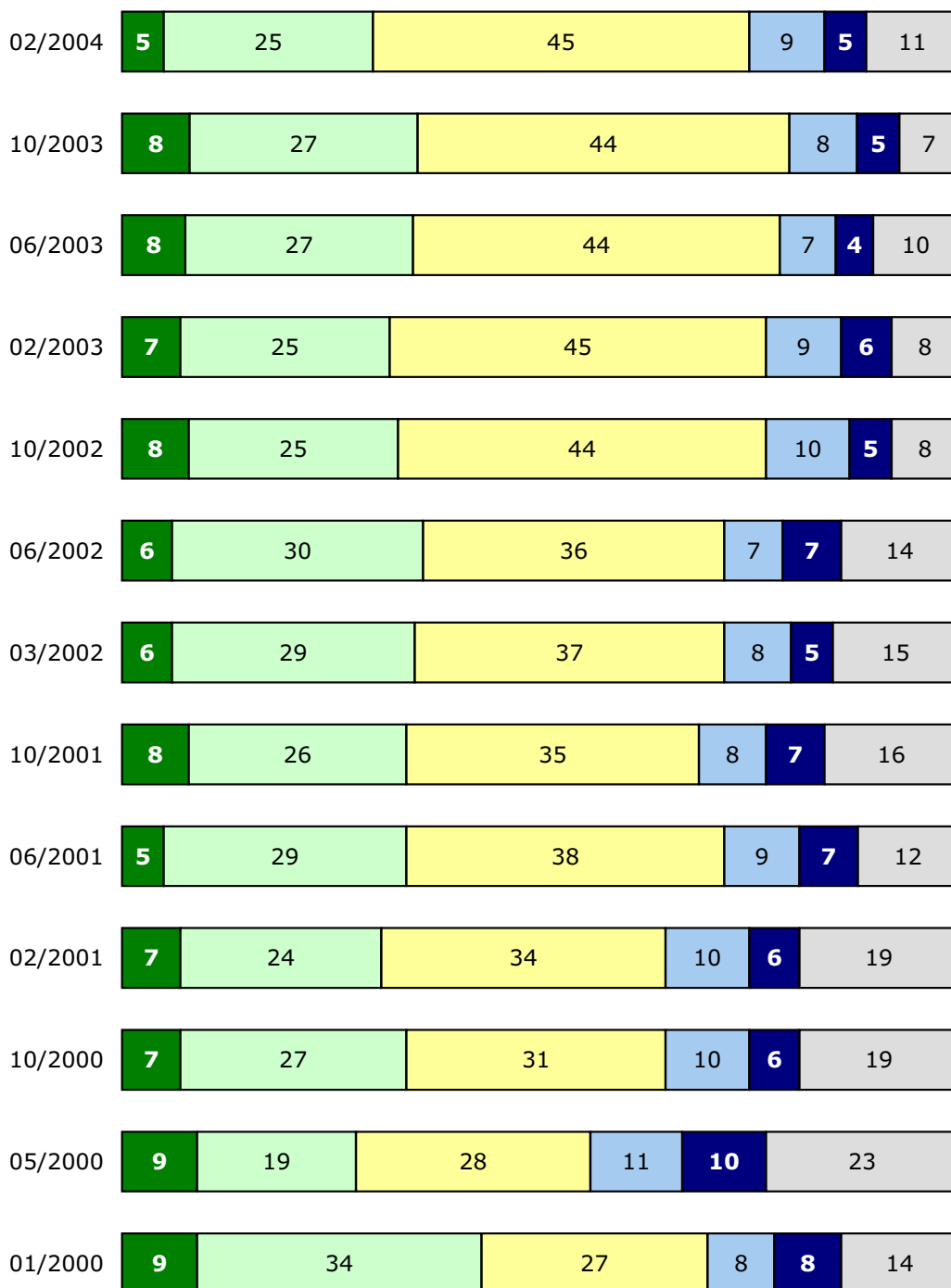
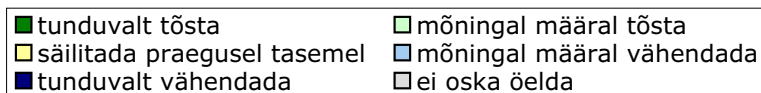

Muutus ajas
 kindlasti ja tõenäoliselt lahkuks, %

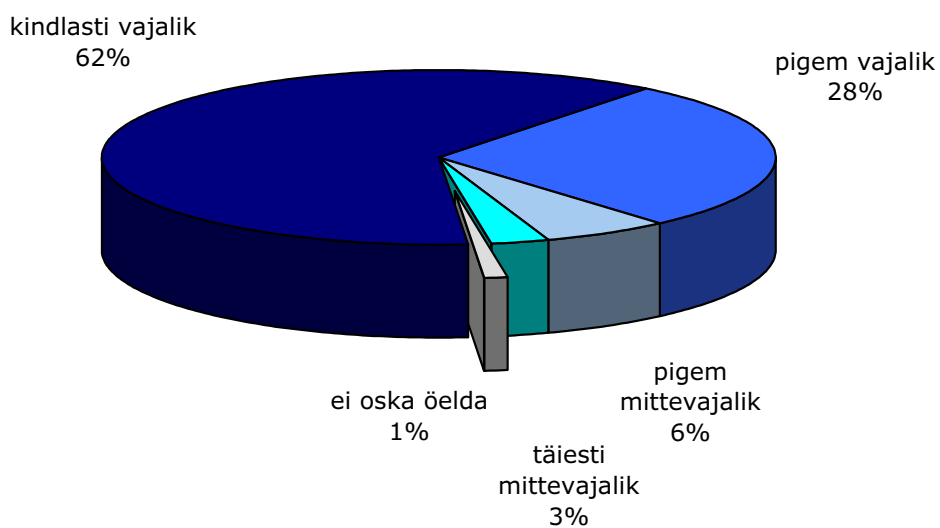
■ eestlased   ◆ mitte-eestlased

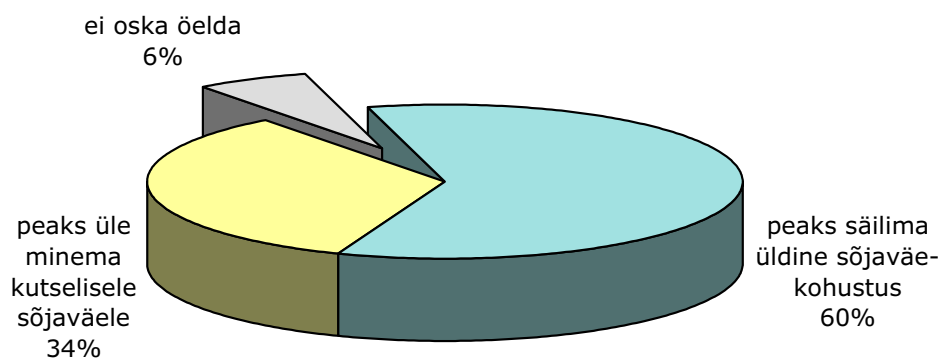
Seisukohtade jagunemine kaitsevõime tagamiseks tehtavate kulutuste kohta ajas
n=978, %

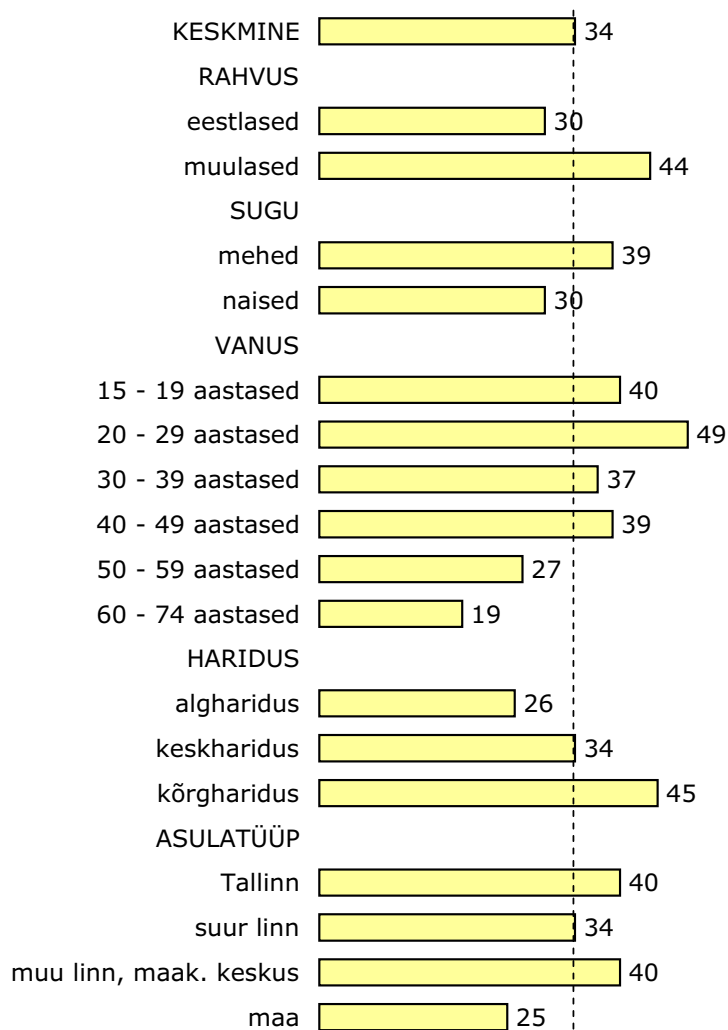
Sõjaväeteenistuse vajalikkus
n=978, %

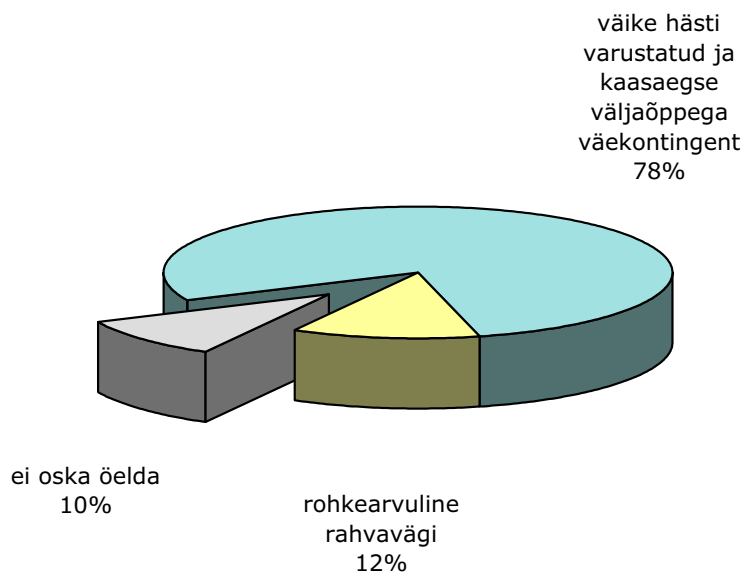
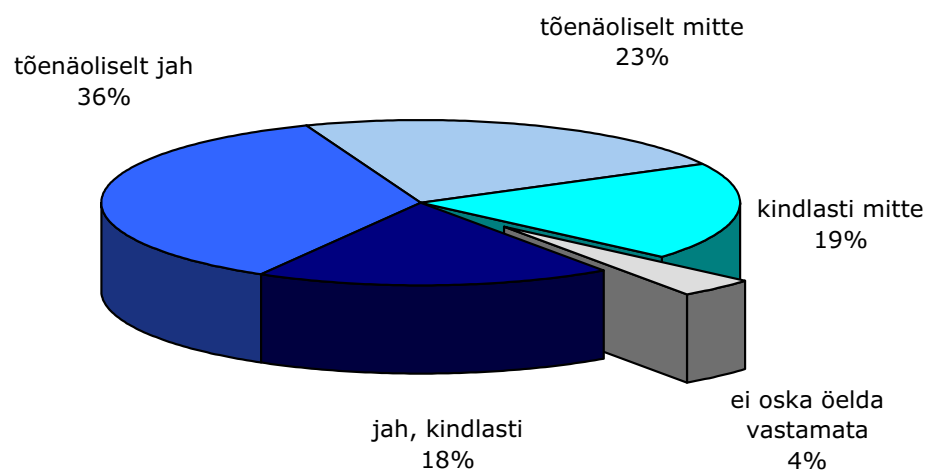

Suhtumine kutselisse sõjaväesse
n=978, %

Peaks üle minema kutselisele sõjaväele, n=333, %

Eelistatud variandid Eesti kaitsevõime arendamisel
n=978, %**Suhtumine Eesti sõjaväelaste osalemisesse rahvusvahelistes sõjalistes missioonides**
n=978, %

RIIGIKAITSE

Mil määral Te usaldate järgmisi Eesti riigi institutsioone? *Esitage KAART 1.*

	Täielikult usaldan	Pigem usaldan	Pigem ei usalda	Üldse ei usalda	<i>Raske öelda</i>
1. Riigikogu	1	2	3	4	5
2. Valitsus	1	2	3	4	5
3. President	1	2	3	4	5
4. Kaitsevägi	1	2	3	4	5
5. Politsei	1	2	3	4	5
6. Piirivalve	1	2	3	4	5
7. Kohus	1	2	3	4	5
8. Kirik	1	2	3	4	5
9. Ajakirjandus	1	2	3	4	5
10. Kaitseliit	1	2	3	4	5
11. Eesti Pank	1	2	3	4	5
12. Riigikontroll	1	2	3	4	5
13. Õiguskantsler	1	2	3	4	5
14. Erakonnad	1	2	3	4	5

Järgmiste küsimustega soovime täpsemalt teada Teie arvamusi riigikaitsega seotud küsimuste kohta.

15. Kuidas Teie suhtute sõjaväeteenistuse läbimisse? Kas Teie arvates on sõjaväeteenistus noormeeste jaoks ...

... kindlasti vajalik 1

... pigem vajalik 2

... pigem mittevajalik.....3

... täiesti mittevajalik.....4

Ei oska öelda 5

16. Eesti riigikaitse rajaneb praegu üldisel sõjaväekohustusel. Kas Teie arvates peaks Eestis ...

... säilima üldine sõjaväekohustus 1

või tuleks minna üle kutselisele sõjaväele...2

Ei oska öelda.....3

17. Kuidas Teie arvate, kas eeloleval aastakümnel muutub maailm turvalisemaks ja sõjaliste konfliktide oht väheneb või, vastupidi, suureneb ebastabiilsus ja maailmas kasvab sõjaliste konfliktide tõenäosus või olukord ei muutu?

Maailm muutub turvalisemaks 1

Suureneb sõjaliste konfliktide oht 2

Olukord ei muutu.....3

Ei oska öelda.....4

Mil määral võivad järgmised tegurid Teie arvates eeloleval aastakümnel suurendada maailmas julgeoleku alast ebastabiilsust? *Esitage KAART 2.*

	See kindlasti	Mõningal määral ka see	See kindlasti mitte	<i>Ei oska öelda</i>
18. Erinevuste süvenemine rikaste ja vaeste riikide heaolus	1	2	3	4
19. Rahvusvaheline terrorism	1	2	3	4
20. Ameerika Ühendriikide domineeriv roll maailmas	1	2	3	4
21. Venemaa areng ebademokraatlikus suunas	1	2	3	4
22. Kontrolli kadumine massihävitusrelvade leviku üle	1	2	3	4
23. Organiseeritud kuritegevus	1	2	3	4
24. Muu /märkige palun/	1	2	3	4

Millised rahvusvahelised organisatsioonid või suurriigid suudaksid kõige paremini tagada julgeoleku alast stabiilsust maailmas? *Esitage KAART 2.*

	See kindlasti	Mõningal määral ka see	See kindlasti mitte	<i>Ei oska öelda</i>
25. Ühinenud Rahvaste Organisatsioon	1	2	3	4
26. NATO	1	2	3	4
27. Ameerika Ühendriigid	1	2	3	4
28. Euroopa Liit	1	2	3	4
29. Euroopa Nõukogu	1	2	3	4
30. Venemaa	1	2	3	4
31. Kaheksa suurriigi ühendus G8	1	2	3	4
32. Euroopa Julgeoleku ja Koostöö-organisatsioon (OSCE)	1	2	3	4
33. Muu /märkige palun/	1	2	3	4

34. Kas Eesti kaitsejõudude üksused peaksid vastavalt oma võimalustele osalema rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides erinevates maailma pingekolletes?

- Jah, kindlasti 1
Tõenäoliselt jah 2
Tõenäoliselt mitte.....3
Kindlasti mitte 4
Ei oska öelda.....5

35. Kui tõenäoliseks Te peate, et tulevikus ründab Eestit mõni teine riik? Kas ...
- Väga tõenäoliseks 1
  - Küllaltki tõenäoliseks 2
  - Mitte eriti tõenäoliseks.....3
  - Täiesti ebatõenäoliseks 4
  - Ei oska öelda*.....5
36. Kui Eestit peaks ründama mõni riik, kas me peaksime igal juhul osutama relvastatud vastupanu – ka siis, kui lõpptulemus ei ole meile selge? Kas ...
- Jah, kindlasti 1
  - Tõenäoliselt jah 2
  - Tõenäoliselt mitte.....3
  - Kindlasti mitte 4
  - Ei oska öelda*.....5
37. Kui Eestile tungitaks kallale, kas oleksite valmis oma võimete ja oskuste kohaselt osalema kaitsetegevuses? Kas...
- Jah, kindlasti 1
  - Tõenäoliselt jah 2
  - Tõenäoliselt mitte.....3
  - Kindlasti mitte 4
  - Ei oska öelda*.....5
38. Kui Eestile tungitaks kallale, kas püüaksite siis Eestist lahkuda? Kas...
- Jah, kindlasti 1
  - Tõenäoliselt jah 2
  - Tõenäoliselt mitte.....3
  - Kindlasti mitte 4
  - Ei oska öelda*.....5
39. Mis tagaks Teie arvates Eesti riigile suurima julgeoleku? Nimetage kolm olulisemat tegurit. *Esitage KAART 3.*
- Kuulumine NATO-sse 1,
  - Kuulumine Euroopa Liitu 2,
  - Koostöö ja heanaaberlikud suhted Venemaaga 3,
  - Balti riikide kaitsealane koostöö 4,
  - Tugevad kaitsejõud..... 5,
  - Tugev piirivalve 6,
  - Tihedad majandussidemed erinevate maailma riikidega 7,
  - Kõrge elatustase 8,
  - Patriotism, kodumaa-armastus 9,
  - Neutraliteedipoliitika 10,
  - Ei oska öelda* 11,

Sel aastal saab Eesti NATO täisliikmeks.

40. Kas Teie olete Eesti NATO-ga liitumise poolt või selle vastu?

- Kindlasti poolt 1
- Pigem poolt kui vastu 2
- Pigem vastu kui poolt 3
- Kindlasti vastu.....4
- Ei oska öelda* 5

41. Kuivõrd Te olete informeeritud Eesti NATO-ga liitumisest? Kas ...

- Väga hästi 1
- Pigem hästi kui halvasti.....2
- Pigem halvasti kui hästi.....3
- Väga halvasti 4
- Ei oska öelda*.....5

42. Milline on Teie seisukoht Eesti kaitsevõime tagamiseks tehtavate kulutuste kohta? Kaitsekulutusi tuleks ...

- ... tunduvalt tõsta 1
- ... mõningal määral tõsta.....2
- ... säilitada praegusel tasemel 3
- ... mõningal määral vähendada.....4
- ... tunduvalt vähendada 5
- Ei oska öelda*.....6

43. Kui arvestada, et riigikaitseks eraldatavad summad jääksid samale tasemele, siis kumba varianti Eesti kaitsevõime arendamisel Te rohkem toetaksite. Kas ..

- ... väikese, hästi varustatud ja kaasaegse väljaõppega väekontingendi loomist.....1
- ... rohkearvulise rahvaväe loomist.....2
- ei oska öelda*.....3

44. Kas Teie olete läbinud sõjaväeteenistuse ...

- Eesti Kaitseväes 1
- Nõukogude Armees 2
- Muu riigi relvajõududes..... 3
- Ei ole läbinud 4

46. Kas Te kuulute Kaitseliitu?

- Jah.....1 ⇒ jätkake küs. *Tõrge!*
Ei leia viiteallikat.
- Ei .....2 ⇒ järgmine küsimus

45. Kas keegi Teie pere liikmetest või lähedastest sõpradest on teeninud Eesti kaitseväes?

- Jah 1
- Ei 2
- Ei oska öelda* 3

47. Kas keegi Teie pere liikmetest või lähedastest sõpradest kuulub Kaitseliitu?

- Jah..... 1
- Ei 2
- Ei oska öelda*..... 3